

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO
ZAVAROVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI**

Ljubljana, september 2004

PETRA JANEŽ

IZJAVA

Študentka Petra Janež izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom docent dr. Čok Mitja in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani dne: _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POKOJNINSKA REFORMA	2
1.1 ZGODOVINA	2
1.2 RAZLOGI ZA POKOJNINSKO REFORMO V SLOVENIJI	2
1.3 CILJI POKOJNINSKE REFORME V SLOVENIJI.....	3
1.4 GLAVNE NOVOSTI POKOJNINSKE REFORME V SLOVENIJI	3
1.4.1 OBVEZNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	4
1.4.1.1 Spremembe na področju obveznega zavarovanja po novem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.....	5
1.4.2 DRUGI STEBER	7
1.4.2.1 Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje	7
1.4.2.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje	8
1.4.3 TRETJI STEBER	8
1.4.4 RAZLIKE MED POSAMEZNIMI STEBRI POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	9
2 PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	10
2.1 OPREDELITEV	10
2.2 PRAVICE, KI IZJAHAJO IZ PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	10
2.3 VKLJUČITEV, PRENEHANJE IN MIROVANJE PRAVIC IZ PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	11
2.3.1 VKLJUČITEV V ZAVAROVANJE	11
2.3.1.1 Kolektivno pokojninsko zavarovanje.....	12
2.3.1.2 Za koga je vključevanje v dodatno pokojninsko zavarovanje smiselno?.....	13
2.3.2 REDNO IN IZREDNO PRENEHANJE	14
2.3.3 MIROVANJE ZAVAROVANJA	15
2.4 POKOJNINSKI NAČRT	15
2.4.1 OPREDELITEV	15
2.4.2 SESTAVINE POKOJNINSKEGA NAČRTA.....	16
2.4.3 OPREDELITEV NALOŽBENE POLITIKE IN NALOŽBENEGA TVEGANJA TER ZAJAMČENI DONOS	17
2.4.4 FINANCIRANJE POKOJNINSKEGA NAČRTA.....	18
2.5 DAVČNO OBRAVNAVANJE VPLAČIL V POKOJNINSKI NAČRT IN KASNEJE IZPLAČIL.....	18
2.5.1 DAVČNI REŽIM DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ.....	18
2.5.2 DAVČNE OLAJŠAVE ZAVEZANCA ZA DOHODNINO	19
2.5.3 DAVČNE OLAJŠAVE DELODAJALCA	19
2.5.4 OBDAVČITEV PREJEMKOV IZ NASLOVA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA.....	20
2.6 IZVAJALCI DODATNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ	20
2.6.1 VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI	22

2.6.2	POKOJNINSKA DRUŽBA	23
2.6.3	ZAVAROVALNICA	23
2.6.4	RAZLIKE MED IZVAJALCI DODATNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ	23
2.7	NADZOR PRI DODATNEM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU	24
2.8	NA KAJ MORAMO BITI POZORNI PRI PRIMERJAVI RAZLIČNIH POKOJNINSKIH NAČRTOV INDIVIDUALNEGA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	25
2.9	STANJE NA TRGU PROSTOVOLJNEGA IN DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	25
2.10	CILJI DRŽAVE IN VPLAČNIKOV PREMIJ ZA PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	26
2.10.1	CILJI DRŽAVE	27
2.10.2	CILJI VPLAČNIKOV PREMIJ	28
2.11	RAČUNSKI PRIMERI	28
2.11.1	VIDIK POSAMEZNIKA	28
2.11.1.1	Informativni izračun dodatne pokojnine za konkretni primer, na podlagi varčevanja v Odprtem Vzajemnem Pokojninskem Skladu (OVPS) Banke Koper, d.d.	29
2.11.1.2	Informativni izračun neto davčne koristi	32
2.11.1.3	Informativni izračun neto prihodka	34
2.11.2	VIDIK DRŽAVE	34
2.11.2.1	Informativni izračun neto davčne koristi	34
2.11.3	VIDIK PODJETJA	38
2.12	SAMOSTOJNI PODJETNIK IN DAVČNE OLAJŠAVE	42
2.12.1	IZVZEM IZ OBVEZNEGA ZAVAROVANJA	42
2.13	SLABOSTI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	43
2.14	PRIHODNOST 2. STEBRA	44
	SKLEP	45
	LITERATURA	47
	VIRI	49
	PRILOGE	

UVOD

Javno pokojninsko in invalidsko zavarovanje je v razvitih, še posebej v tranzicijskih državah eden največjih proračunskih programov, saj preko njega država zagotavlja pokojnine. Zaradi znižanja stopnje rodnosti in podaljšanja življenjske dobe je vse manj aktivnih prebivalcev in vse več prejemnikov pokojnine. V sistemu, kjer se prispevki aktivnih zavarovancev sproti in neposredno namenjeni izplačilu pokojnin, postajajo prilivi zaposlenih premajhni glede na obveznosti do upokojencev. Vmes mora stopiti država, ki pokriva razliko med prihodki in odhodki pokojninske blagajne, vendar tako pokojninski sistem na dolgi rok ne more uspešno delovati. Rešitev je v zmanjšanju dokladnih sistemov zavarovanja v prid naložbenih sistemov.

S sprejetjem novega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s 1. 1. 2000 je bila v Sloveniji izvedena pokojninska reforma, ki uvaja tristebni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki poleg dosedanjega medgeneracijskega financiranja pokojnin uvaja tudi naložbeni način. V naložbenem pokojninskem zavarovanju zavarovanci varčujejo na individualnih računih, sredstva se kapitalizirajo in po upokojitvi izplačajo kot rente ali v enkratnem znesku.

Pokojnina iz prvega stebra oziroma obveznega zavarovanja bo realno občutno nižja od današnje, ker novi zakon zaostre upokojitvene pogoje in znižuje pokojninsko osnovo. Za ohranitev dosedanjega življenjskega stila oziroma za vse priboljške, ki si jih želimo privoščiti kot upokojenci, moramo že danes poskrbeti sami z dolgoročnim varčevanjem.

Namen diplomskega dela je spoznati okvire delovanja tristebnega modela pokojninskega zavarovanja v Sloveniji, še posebej delovanje drugega stebra. Zaradi novosti želim združiti mnogim že poznano teorijo in trenutni odsev stanja na trgu prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji.

Vsebinsko je diplomska naloga razdeljena na dve glavni poglavji. V prvem poglavju opredeljujem pokojninsko reformo, razloge zanjo, njene cilje in glavne novosti. Nato kratko predstavljam vsakega izmed treh stebrov novega pokojninskega in invalidskega sistema in jih med seboj primerjam.

Osrednji del diplomske naloge je drugo poglavje, ki je precej obširno, saj v njem opredeljujem prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Najprej predstavljam samo zavarovanje in pokojninski načrt, ki določa pogoje za pridobitev pravic iz tega zavarovanja, vrsto in obseg teh pravic ter postopek za njihovo uveljavitev. Nato opisujem davčno obravnavo in izvajalce prostovoljnega dodatnega zavarovanja ter nadzor nad njimi. Sledi opis dejavnikov, na katere moramo biti pozorni, ko primerjamo različne pokojninske načrte individualnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, da se na koncu pravilno odločimo. Opisala sem tudi trenutno stanje na trgu prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Republiki Sloveniji in položaj samostojnega podjetnika v njem. Na koncu

poglavja povzamem slabosti prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in navedem nekaj kratkoročnih in dolgoročnih napovedi, ki se nanašajo na le-to.

Za boljše razumevanje računskih primerov sem pred njimi podrobneje analizirala cilje države in vplačnikov premij, kjer sem uporabila podatke Banke Koper. Z izračuni dokazujem, da je uvedba dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja dober način varčevanja za posameznika in hkrati koristna tako za državo kot za delodajalce.

Racionalni posameznik, ki ima na voljo vse javno dostopne informacije in jih je sposoben razumeti, bo pripravljen vstopiti v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje le, če mu podoben instrument prinaša drugje manjše pravice ob enaki stopnji tveganja.

1 POKOJNINSKA REFORMA

1.1 ZGODOVINA

V samostojni Sloveniji so se pokojninske reforme prvič resneje lotili leta 1996, ko je Vlada Republike Slovenije pripravila Izhodišča za reformo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Naslednjega leta je bila izdana Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja, v kateri so bili obrazloženi razlogi in cilji sprememb ter nakazane najpomembnejše rešitve. Na podlagi obeh dokumentov so leta 1998 pripravili predlog novega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju za prvo obravnavo (Novak, 2002 b, str. 303).

1.2 RAZLOGI ZA POKOJNINSKO REFORMO V SLOVENIJI

Vzroki, ki so vodili Slovenijo v pokojninsko reformo, so:

- **podaljšana življenjska doba:** zaradi večanja blaginje, dosežkov medicine, splošne ozaveščenosti o zdravem načinu življenja;
- **problem predčasnega upokojevanja:** Slovenija je tako blažila problem brezposelnosti, ki je bil posledica razpada jugoslovanskega trga in sprememb družbeno političnega sistema;
- **približevanje Slovenije vstopu v Evropsko unijo;**
- **padanje natalitete;**
- **zmanjšanje celotnega prebivalstva.**

Razmerje med aktivno zaposlenimi in upokojenim delom prebivalstva v Sloveniji se že vrsto let vztrajno približuje razmerju 1 : 1,6 in s tako imenovanim medgeneracijskim dogovorom bo kmalu vsak zaposleni v do nedavno veljavnem pokojninskem sistemu s prispevki iz svojega dela vzdrževal 1,6 upokojenca. Pokojninsko zavarovanje se kritizira, ker povzroča nezaželene ekonomske učinke, na drugi strani pa naj ne bi uspelo izpolniti svojih prej zadanih ciljev.

1.3 CILJI POKOJNINSKE REFORME V SLOVENIJI

Glavni cilj pokojninske reforme je prilagoditev današnjim demografskim, gospodarskim in socialnim okoliščinam, tako da bo sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja dolgoročno sposoben zagotavljati socialno varnost vsem zavarovancem. Vsem, ki pravice že imajo, kot vsem tistim, ki v sistem zavarovanja šele vstopajo.

Nov sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja bo tudi bolj primerljiv s sistemom v drugih razvitih evropskih državah, kar je pomembno zaradi vstopa Slovenije v Evropsko unijo.

1.4 GLAVNE NOVOSTI POKOJNINSKE REFORME V SLOVENIJI

Z reformo slovenskega pokojninskega sistema je s prvim januarjem 2000 v Sloveniji stopil v veljavo nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1, Uradni list RS, št. 106/1999), v nadaljevanju Zakon, ki se je kasneje dopolnjeval (Uradni list Republike Slovenije¹, št. 72/2000, 124/2000, 109/01, 108/02, 63/03, 135/03, 20/04, 54/04, 56/04). Uvedla se je nova ureditev, po kateri je sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja zasnovan na treh stebrih:

- prvi pokojninski steber predstavlja obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki temelji na medgeneracijski solidarnosti;
- drugi pokojninski steber predstavljajo obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja;
- tretji pokojninski steber predstavljajo zavarovanja na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov².

Sprejeta pokojninska reforma postopno zaostrejuje pogoje za pridobitev pokojnine iz obveznega zavarovanja tako pri starosti kot pri potrebni delovni dobi zavarovancev in pri kriterijih za izračun njihovih pokojnin. Za varno starost bo zato poleg teh pokojnin treba poskrbeti tudi za dodatne vire. To možnost ponuja novi Zakon v okviru drugega in tretjega stebra pokojninskega zavarovanja. Večstebni model tako prinaša diverzifikacijo virov pokojninskih prejemkov in s tem zmanjšuje tveganje ter zagotavlja varnejši pokojninski sistem nasploh.

Največja novost je izvajanje prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, kjer država nudi možnost uveljavljanja davčnih olajšav na vplačana denarna sredstva. Pomembno je, da se novi zakon nenehno prilagaja spremembam, saj se spreminja, dopolnjuje in izboljšuje. Do jeseni letos naj bi strokovna delovna skupina za spremljanje razvoja dodatnega

¹ Za Uradni list Republike Slovenije bom uporabljala okrajšavo Uradni list RS.

² Varčevalni račun je zbir vseh vplačil za dodatno pokojninsko zavarovanje in vseh pripisanih donosov na ta sredstva.

pokojninskega zavarovanja sporočila sklepe poročila o morebitnih spremembah in predlogih novel zakonodaje o dodatnem pokojninskem zavarovanju (Klapš, 2004, str. 19).

V nadaljevanju bom predstavila vsak steber.

1.4.1 OBVEZNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Obvezno pokojninsko zavarovanje oziroma prvi pokojninski steber je osrednji steber pokojninskega zavarovanja in zagotavlja sredstva za izplačilo pokojnin iz obveznega zavarovanja. Temelji na dokladnem sistemu financiranja, po katerem se sredstva za izplačevanje pokojnin zagotavljajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev, delodajalcev in iz državnega proračuna. V okviru medgeneracijske pogodbe tako mlajše generacije zavarovancev plačujejo prispevke s tem namenom, da bodo naslednje generacije prav tako zbirale sredstva za izplačevanje njihovih pokojnin, zato govorimo o medgeneracijski solidarnosti (I. steber, 2004).

Zavarovancem se lahko dodeli starostna, invalidska, vdovska, družinska ali delna pokojnina, odvisno od situacije oziroma stanja, v katerem se zavarovanec nahaja.

V sistem obveznega pokojninskega zavarovanja so vključeni vsi zaposleni v državi, samozaposleni, kmetje in drugi (npr. vajenci, vrhunski športniki, šahisti, nekateri brezposelni, upravičenci do starševskega dodatka)³.

Nosilec in izvajalec obveznega zavarovanja je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ki je javni zavod.

Prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje so v Sloveniji 24,35 odstotka zavarovančeve bruto plače. Zavarovanec prispeva 15,50 odstotka, delodajalec še 8,85 odstotka. Celotni prispevki predstavljajo za delodajalca strošek, ki je v celoti priznan kot davčni odhodek, zato znižuje davčno osnovo pri plačilu davka od dobička pravnih oseb. Za zavarovanca oziroma prejemnika plače njegovi prispevki predstavljajo odbitno postavko pri izračunu osnove za plačilo dohodnine. Višina teh prispevkov že nekaj let ne zadošča več za izplačevanje pokojnin, zato mora razliko financirati država iz proračuna oziroma se mora Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS zadolževati (Šešok, 2001, str. 7).

Višina prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje je v drugih evropskih državah manjša, kar zanje pomeni manjšo finančno obremenitev delodajalcev in delojemalcev. Visoke prispevne stopnje vplivajo na manjše povpraševanje po delu, saj povečujejo stroške delodajalca. Torej posredno vplivajo na zaposlenost, gospodarsko rast ter tudi na mednarodno konkurenčnost domačih podjetij in delno zmanjšujejo možnosti sive ekonomije (Bešter, 2003, str. 10).

³ Podrobno je opisano v ZPIZ-1-UPB2 od 13. do 24. člena.

1.4.1.1 Spremembe na področju obveznega zavarovanja po novem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Novi zakon, ki je uvedel precej sprememb, temelji na načelih Bele knjige (Belopavlovič, 1998, str. 5):

- varovanje pridobljenih pravic, kar pomeni, da bodo upokojenci, ki so uveljavili pravico do pokojnine pred uveljavitvijo novega sistema, ohranili to pravico v obsegu in pod pogoji, določenimi s prej veljavnimi predpisi,
- varstvo pričakovanih pravic, kar pomeni, da bodo zavarovanci, ki so do pokojninske reforme v prej veljavnem sistemu dopolnili določeno zavarovalno dobo oziroma starost, pridobili pravico do sorazmernega dela pokojnine po predpisih, ki so veljali do uveljavitve novega zakona.

Novi zakonski pogoji za pridobitev starostne pokojnine bodo uveljavljeni postopoma, zato se govori o vmesnem oziroma prehodnem obdobju.

Med pomembnimi spremembami na področju obveznega zavarovanja po novem zakonu so najpomembnejše naslednje (Kobal, 2002, str. 8-10):

- **Zakon postavlja tri kombinacije upokojitvene starosti in pokojninske dobe⁴** (Železnik, 2004, str. 18-19)⁵:
 - Starost 58 let in pokojninska doba 40 let za moške oz. 38 let za ženske.
 - Starost 63 let za moške oz. 61 za ženske in pokojninska doba 20 let.
 - Starost 65 let za moške oz. 63 za ženske in 15 let pokojninske dobe.V vmesnem obdobju bo vsako leto veljala drugačna starost in pokojninska doba.
- **Postopno dvigovanje minimalne starosti za upokojitev, za oba spola na 58 let.**
V prehodnem obdobju zavarovanci ne morejo pridobiti pravice do starostne pokojnine pred dopolnitvijo 53 let starosti za žensko oziroma 58 let za moške, razen če sta delala na delovnih mestih, na katerih se je štela zavarovalna doba⁶ s povečanjem (recimo v policiji).
- **Postopno višanje polne starosti upokojevanja za ženske na 61 let, za moške na 63 let, pri čemer je najnižja polna upokojitvena starost odvisna od zbranih let pokojninske dobe.**
- **Zvišanje polne pokojninske dobe na 40 let za moške in postopno višanje na 38 let za ženske, vendar ta ni več odločilna za upokojitev; za upokojitev je merilo starost.**
- **Znižanje pokojninske osnove iz 85 % na 72,5 % povprečne plače izbranega obdobja pri polni upokojitveni starosti in polni pokojninski dobi (odločitev o upokojitvi je delno prepuščena posamezniku).**

⁴ Pokojninska doba je sestavljena iz zavarovalne in posebne doba (obdobje, ki se v skladu z zakonom šteje v pokojninsko dobo ne glede na plačilo prispevkov). Glede na pokojninsko dobo se ugotavljajo pogoji za pridobitev pravice do pokojnine in glede na katero se določi odstotek za odmero pokojnine.

⁵ Možno znižanje starostne meje opisuje 37. in 38. člen ZPIZ-1-UPB2.

⁶ Zavarovalna doba je obdobje, ko je bil zavarovanec vključen v obvezno ali prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ter obdobja, za katera so bili plačani prispevki.

Starostna pokojnina se odmeri od pokojninske osnove v odstotkih glede na dopolnjeno pokojninsko dobo, in sicer za zavarovanca z zavarovalno dobo 15 let 35 % pokojninske osnove za moške, oziroma 38 % pokojninske osnove za ženske. Nato se za vsako nadaljnje leto pokojninske dobe odmerni odstotek poveča za 1,5 % (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 50. člen).

- **Uvedba polne upokojitvene starosti in z njo povezan sistem dodatkov in odbitkov⁷.**
Osebe, ki presežejo polno delovno dobo in ostanejo v zavarovanju do dopolnitve polne upokojitvene starosti, so upravičene do povečanja v višini relativnega števila za vsako dodatno leto pokojninske dobe. Po 51. členu se bo zavarovancu 41. leto delovne dobe (zavarovanki 39. leto delovne dobe) nagradilo v višini 3 %, 42. (ženske 40.) leto po 2,6 %, 43. (ženske 41. leto) po 2,2 %, 44. (ženske 42.) leto po 1,8 %, 45. (ženske 43.) leto, vsako naslednje leto pa v višini 1,5 %. Oseba, ki ostane v zavarovanju tudi po dopolnitvi polne upokojitvene starosti, se vsako nadaljnje leto delovne dobe vrednoti z odmernim odstotkom v višini 1,5 % pokojninske osnove.
Zavarovancem, ki ne dosežejo polne upokojitvene dobe in pridobijo pravico do starostne pokojnine, se pokojnina zniža za vsak mesec starosti, ki jim manjka do dopolnjene polne upokojitvene starosti. Pri 58 let staremu moškemu se tako pokojnina zmanjša za 0,30 % mesečno in vsako leto za naprej za 0,50 % manj, pri 63. letu starosti ni več odstotka zmanjšanja.
- **Postopno višanje števila let za odmero pokojninske osnove z današnjega povprečja 10 na povprečje 18 najboljših zaporednih let.**
- **Razmerje med najvišjo in najnižjo pokojnino je lahko največ 1:4, kar pomeni znižanje najvišjih pokojnin iz državnega zavarovanja⁸.**
- **Uvedba državne pokojnine⁹.**

Opisani ukrepi za zmanjšanja in povečanja starostnih pokojnin imajo namen vplivanja na zavarovance, da bi se upokojevali pri polni delovni dobi in dosegli polne vrednosti pokojnin, kar bi zmanjšalo finančni pritisk na zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

⁷ Polna upokojitvena starost omogoča upokojitev brez odbitka pokojnine. Sistem dodatkov pomeni povišanje pokojninske osnove v primeru, ko delavec dela po dopoljnjeni polni upokojitveni starosti. Sistem odbitkov pomeni znižanje pokojninske osnove v primeru, ko se zavarovanec upokoji pred dopolnitvijo polne upokojitvene starosti.

⁸ Razmerje se bo vzpostavljalo postopoma, tako da bo najnižja pokojnina ostala nespremenjena (veljal bo znesek najnižje pokojninske osnove od zadnjega meseca pred uveljavitvijo zakona), najvišja pokojnina pa se bo nižala.

⁹ Državna pokojnina predstavlja zagotovitev minimalnih dohodkov vsem tistim starostnikom, ki so starejši od 65 let in so med 15. in 65. letom imeli vsaj 30 let stalno prebivališče v Sloveniji. Hkrati nimajo pravice do kakršne koli druge pokojnine, njihovi dohodki pa ne presegajo premoženjskega cenzusa za pridobitev varstvenega dodatka. Državna pokojnina znaša 33,3 % najnižje pokojninske osnove (ZPIZ-1-UPB2, Ur. l. RS, št. 20/2004, 59. člen). Kasneje so dodali še, da oseba, ki je upravičena do samostojne družinske oziroma vdovske pokojnine, ki ni tako visoka kot državna pokojnina, lahko uveljavi pravico do državne pokojnine.

1.4.2 DRUGI STEBER

Drugi steber je nujen in neizogiben ter predstavlja delno privatizacijo pokojninskega sistema. Razbremenjuje prvi steber in obveznosti države do izplačila pokojnin iz prvega stebra ter posamezniku po upokojitvi omogoča izboljšati življenjski standard. S povečanjem prihrankov se povečuje tudi gospodarska rast nacionalnega gospodarstva. Pri razširjanju tega zavarovanja ima pomembno vlogo država, ker dodeljuje davčne olajšave na vplačana denarna sredstva na osebnem računu zavarovanca.

Drugi steber pokojninskega zavarovanja se financira po naložbenem sistemu, kar pomeni, da vsak posameznik ali delodajalec vplačuje denarna sredstva na zavarovančev osebni račun. Tako se ob določeni starosti zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice, določene s pokojninskim načrtom prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (v nadaljevanju pokojninski načrt). Zavarovanje v drugem stebru je pogojeno z zavarovanjem v prvem stebru (Burnik, 2000).

Drugi steber vključuje:

- obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje,
- prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki se deli na individualno in kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

1.4.2.1 Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je kljub temu, da sodi v drugi steber, obvezna oblika zavarovanja za določene zaposlene. Sredstva za zavarovanje zagotavlja delodajalec, država pa jamči za pravice, določene v pokojninskem načrtu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (Krassnig, 2002, str. 48).

Po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se zbirajo prispevki delodajalcev zato, da bi se iz zbranih sredstev zagotavljale pravice do poklicne pokojnine oziroma druge pravice, ki bi jih poleg pravic iz obveznega zavarovanja uživali zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, in zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni več možno uspešno, predvsem pa varno opravljati.

Kriteriji za določanje višine in oblike poklicne pokojnine se določijo s pokojninskim načrtom, kjer spol zavarovanca ni pomemben. Poklicne pokojnine se izplačujejo v obliki (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 283. člen):

- poklicne pokojnine, ki se izplačuje v mesečnih zneskih od pridobitve poklicne pokojnine do izpolnitve pogojev za pridobitev pokojnine v obveznem zavarovanju;
- znižane poklicne pokojnine, ki se izplačuje v mesečnih zneskih od upokojitve v obveznem zavarovanju do zavarovančeve smrti.

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je v novem zakonu nadomestilo za prejšnje štetje zavarovalne dobe s povečanjem oziroma beneficirano delovno dobo. Izjema so zavarovanci, ki so do 31. 12. 2000 še delali na delovnih mestih, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, če so izpolnili 25 let pokojninske dobe (moški) oziroma 23 let (ženske). Drugi zavarovanci, ki so bili dne 31. 12. 2000 zaposleni na takšnih delovnih mestih in niso dopolnili navedenih pokojninskih dob, so vključeni v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Seznam delovnih mest, kjer se delovna doba šteje s povečanjem, določi minister za delo s soglasjem reprezentativnih sindikatov in združenj delodajalcev.

Prispevki delodajalcev imajo enak davčni status kot prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 281. člen).

Izvaja ga Sklad obveznega dodatnega zavarovanja, ki ga je ustanovil ZPIZ, deluje kot vzajemni pokojninski sklad, upravlja pa ga Kapitalska družba, ločeno od ostalega premoženja (II steber, 2004).

1.4.2.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je v Sloveniji največja novost in predstavlja nadgradnjo pokojnine iz naslova obveznega zavarovanja. Ta oblika dodatnega pokojninskega zavarovanja ni obvezna niti za zaposlenega niti za delodajalca, temveč je potrebna izjava volje zavarovanca. Zato se morajo ponudniki potruditi, da podjetja oziroma posameznike pritegnejo v kolektivno oziroma individualno shemo s ponudbo, ki mora biti čim bolj konkurenčna (Krasnig, 2002, str. 48).

Naloga prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je zagotoviti povprečno pokojnino, ki bi bila primerljiva z današnjo povprečno pokojnino, oziroma nadomestiti tiste odstotke, za katere je nov sistem bodoče upokojece v primerjavi z današnjimi prikrajšal.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje pripomore k večji pravičnosti, ker ne vsebuje prerazdelitvene funkcije. Posameznik bo prejel toliko, kolikor bo privarčeval na svojem individualnem računu.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je podrobneje predstavljeno v tretjem poglavju.

1.4.3 TRETJI STEBER

Tretji steber tvorijo druge vrste varčevanj in zavarovanj, s katerimi si pomagamo pridobiti dodaten denar v pokoju na podlagi naložbenega sistema financiranja. Vanj se lahko vključi vsak posameznik na podlagi osebne odločitve, saj za vključitev ni potrebno izpolnjevati nikakršnih pogojev. Kljub najširšemu možnemu naboru varčevalcev tretji steber ne vzbuja pretiranega zanimanja. Vzrok leži v premijah, ki niso predmet davčnih olajšav (posamezniki

se ne ozirajo toliko na neobdavčenost dodatne pokojnine, ki jo ponuja tretji steber). Če bi dolgoročno varčevanje v okviru tretjega stebra prinašalo davčno olajšavo, bi se povpraševanje po njem gotovo povečalo.

Prednost tega sistema je, da so premije neomejene, vendar je rizičnost teh zavarovanj večja. Premije se plačujejo kot odtegljaj iz neto prejemkov.

Ponudniki zavarovanj so banke, zavarovalnice, Kapitalska družba, družbe za upravljanje (Krasnig, 2002, str. 47, 50).

1.4.4 RAZLIKE MED POSAMEZNI MI STEBRI POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

V tabeli 1 so prikazane razlike med posameznimi stebri pokojninskega zavarovanja.

Tabela 1: Razlike med stebri dodatnega pokojninskega zavarovanja

	I. steber	II. steber			III. steber
	Obvezno zavarovanje	Dodatno zavarovanje			Dodatno zavarovanje
		Dodatno obvezno zavarovanje	Dodatno prostovoljno zavarovanje		
		Individualno	Kolektivno		
Način financiranja	Dokladni sistem	Naložbeni sistem			Naložbeni sistem
Vplačila kot	Prispevki	Prispevki	Premije	Premije	Premije
Vplačuje					
Vplačuje delodajalec	DA	DA	NE	DA	DA / NE
Vplačuje zavarovanec	DA	NE	DA	NE	DA / NE
Davčne olajšave na prispevke / premije					
a) Davek od dobička - kot odhodek	DA	DA		DA	NE
c) Dohodnina v okviru 3 % splošnih olajšav	NE		DA (NE) ¹⁰		NE
d) Dohodnina v celotnem znesku	DA		DA		NE
Plačilo dohodnine ob prejemu pokojnine / rente	DA	DA	DA	DA	NE

Vir: Razlike med posameznimi stebri, 2004.

¹⁰ Do 1. 1. 2005, pred uveljavitvijo novega Zakona o dohodnini, se lahko osnova za dohodnino zmanjša za 3 % za znesek, ki ga posamezniki namenijo za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in že presega dovoljeni znesek davčne ugodnosti. Po uveljavitvi novega zakona se prej omenjeni presežni zneski ne bodo več vključevali v 2 % olajšavo, ki bo nadomestila obstoječo 3 % olajšavo.

2 PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

2.1 OPREDELITEV

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev, vključenih v to obliko zavarovanja z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali druge v tem zakonu določene pravice (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 293. člen).

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje obsega dve fazi:

- **Varčevalno obdobje**, v katerem zavarovanec plačuje premijo na svoj osebni račun. Zbrana sredstva upravljavec plemeniti v skladu z izbrano naložbeno politiko, opredeljeno v pokojninskem načrtu.
- **Obdobje črpanja pravic**, v katerem zavarovanec začne prejemati dodatno pokojnino, ki se izračuna glede na vrednost sredstev, ki jih je zavarovanec privarčeval v varčevalnem obdobju. Upravičenec pridobi to pravico z dnem, ko izpolni vse pogoje, določene z izbranim pokojninskim načrtom.

Tovrstno zavarovanje najbolj privlači zaradi:

- varnosti naložbe,
- zagotovljene minimalne donosnosti, ki jo uspešni upravljavec lahko obogati in
- davčne olajšave za vse udeležence.

2.2 PRAVICE, KI IZHAJAJO IZ PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po pokojninskem načrtu mora kriti izplačilo dodatne starostne pokojnine, lahko pa krije tudi izplačilo predčasne dodatne starostne pokojnine, dodatne invalidske pokojnine in dodatne družinske pokojnine (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 296. člen). Velika večina pokojninskih načrtov pokriva samo zavarovanje dodatne in predčasne starostne pokojnine (Krassnig, 2002, str. 48). V nadaljevanju bom za oboje uporabljala izraz dodatne pokojnine.

Za dodatno pokojninsko zavarovanje je za riziko starosti značilno, da pri njem zavarovanec prevzema naložbeno zavarovanje in ima vplačevanje premije naravo posebne oblike varčevanja. Pri ostalih pravicah (dodatna družinska ali invalidska pokojnina) ima vplačana premija naravo rizične premije, kar pomeni, da gre za rizična zavarovanja, ki krijejo zajamčeno izplačilo brez naložbenega tveganja enako kot klasična zavarovanja (Kalčič, 2001, str. 172).

Pravico do dodatne starostne pokojnine pridobi zavarovanec (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 362. člen):

- če je dopolnil starost 58 let,
- če je uveljavil pravico do pokojnine v obveznem pokojninskem zavarovanju,
- če je bil prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovan najmanj 10 let.

Zavarovanec lahko pridobi pravico do predčasne dodatne starostne pokojnine (če to pravico zagotavlja pokojninski načrt) ob izpolnjevanju naslednjih pogojev (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 363. člen):

- dopolniti mora 53 let starosti,
- v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje mora biti vključen najmanj 15 let.

Predčasno dodatno starostno pokojnino lahko zavarovanec začne prejemati od pridobitve pravice do predčasne pokojnine do upokojitve v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja.

Pri enakem zbranem znesku imajo višjo odmerjeno dodatno pokojnino zavarovanci moškega spola zaradi krajše pričakovane dobe prejetanja pokojnine.

2.3 VKLJUČITEV, PRENEHANJE IN MIROVANJE PRAVIC IZ PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

2.3.1 VKLJUČITEV V ZAVAROVANJE

V prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje se lahko vključi le zavarovanec ali uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 294. člen). Ta pogoj je pomemben predvsem zato, da tovrstno zavarovanje ne bi bilo neposredna konkurenca sistemu obveznega zavarovanja. Vključi se s sklenitvijo pogodbe o prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju z izvajalcem pokojninskega načrta.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ureja dve obliki prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja:

- individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, v katero se lahko samostojno vključi vsak posameznik,
- kolektivno oziroma skupinsko prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, v katero se lahko vključijo posamezniki preko delodajalca.

Pri individualnem zavarovanju plačuje premijo zavarovanec sam, pri kolektivnem pa premijo v korist zavarovanca plačuje delodajalec. Lahko imamo kombinirano zavarovanje, ko del premije plačuje delodajalec, del pa zavarovanec.

Posameznik je lahko vključen istočasno v en kolektivni in en individualni pokojninski načrt pri dveh različnih izvajalcih. To pomeni, da v primeru, ko podjetje del premije nakazuje zaposlenim pri enem izvajalcu, lahko zaposleni razliko sam plačuje pri drugem izvajalcu.

2.3.1.1 Kolektivno pokojninsko zavarovanje

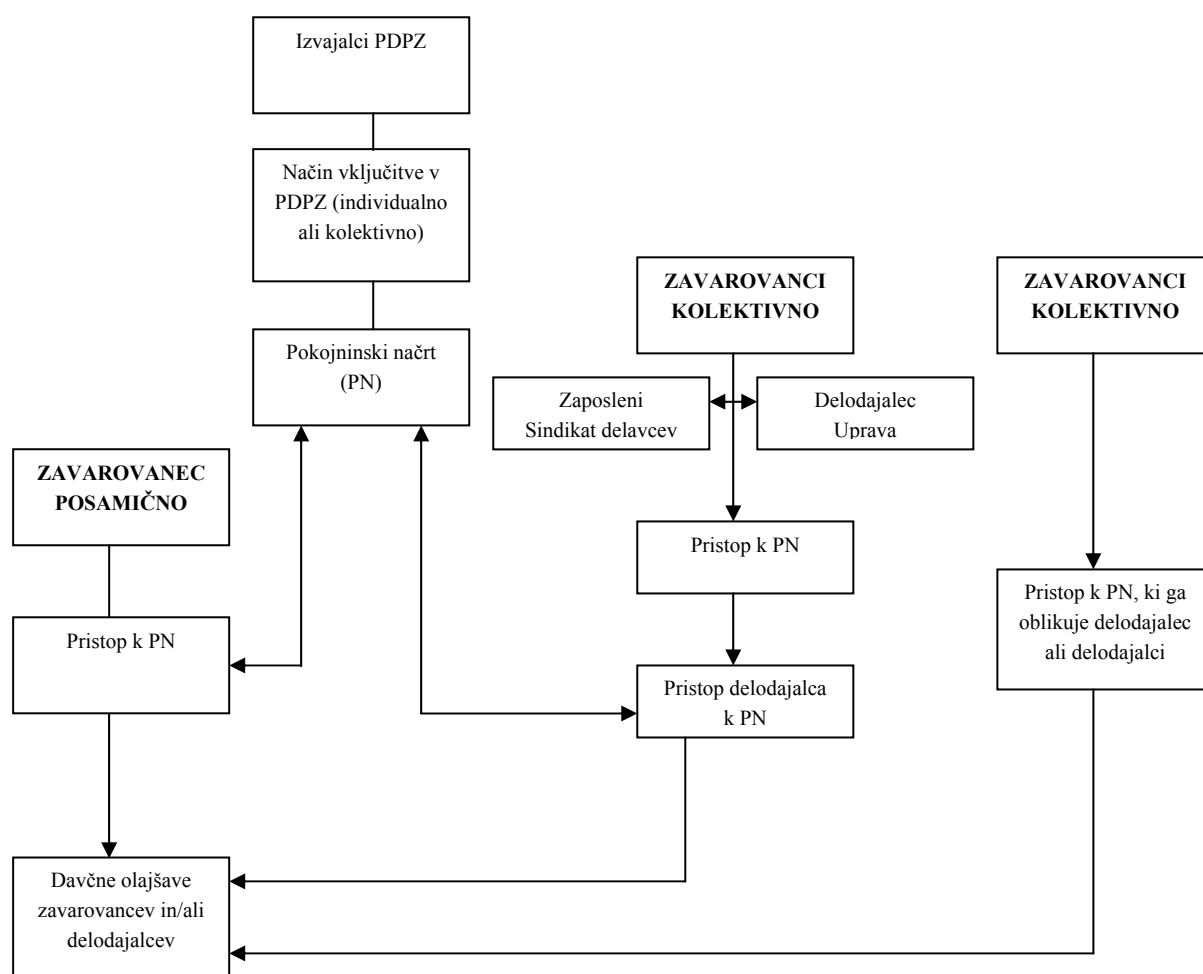
Delodajalec ima dve možnosti pri kolektivni vključitvi zavarovanca v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Prva možnost delodajalca ali več njih¹¹ je samostojno oblikovanje pokojninskega načrta za svoje zaposlene ter ustanovitev zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada, ki ga lahko upravlja(jo) sam(i) ali pa ga odda(jo) v upravljanje upravljavcem, ki po ZPIZ-1 lahko upravljajo vzajemne pokojninske sklade. Druga možnost, zanjo se tudi delodajalci največkrat odločijo, je pristop k pokojninskemu načrtu, ki ga ponujajo pokojninske družbe, zavarovalnice ali odprti vzajemni pokojninski skladi. K njim lahko pristopijo vsi delodajalci ne glede na to, ali so majhna, srednja ali velika gospodarska družba, zavod ali zadruga. Pri obeh možnostih naj bi se delodajalec oziroma uprava podjetja posvetovala s sindikatom delavcev oziroma zaposlenimi.

V kolektivno zavarovanje se ne more vključiti posameznik, samozaposlena oseba in posameznik, ki je pretežni lastnik podjetja, zavoda ali zadruga, v kateri je zaposlen. Za pretežnega lastnika podjetja, zavoda ali zadruga se šteje oseba, ki je imetnik poslovnega deleža, delnic ali drugih pravic, na podlagi katerih ima 25 % glasovalnih pravic ali 25 % v kapitalu določene pravne osebe (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 293. člen). Ti se lahko vključijo le v individualni pokojninski načrt.

Če delodajalec načrtuje vključitev svojih zaposlenih v kolektivno shemo, je za zaposlene bolje, da počakajo na njegovo odločitev glede višine premije, ki jo bo plačeval za zaposlene, in kam bo vključil svoje zaposlene. Kakšna bo višina premije je pomembno, ker se zaposlenim zaradi ponujajočih koristi splača vplačati le še razliko do dovoljenega zneska davčne ugodnosti. Dobro je tudi vedeti, kam bo delodajalec vključil zaposlene, ker dobijo ugodnejše pogoje pri individualnem pokojninskem zavarovanju, ker delodajalec na račun mase večinoma pridobi ugodnejše pogoje (ponavadi nižje vstopne stroške), kot jih ima zavarovanec v individualni shemi (Krasnig, 2002, str. 50). Shema vključitve zavarovancev v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je prikazana na sliki 1.

¹¹ Vrste delodajalcev natančno določa ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 2. odstavek 310. člena.

Slika 1: Način vključitve zavarovancev v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Legenda: PDPZ - prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje PN - pokojninski načrt

Vir: Kalčič, 2001b, str. 15.

2.3.1.2 Za koga je vključevanje v dodatno pokojninsko zavarovanje smiselno?

Načeloma veljajo za vse enaka izhodišča. V prednosti so mlajši zavarovanci zaradi daljšega varčevalnega obdobja in s tem možnostjo večjih donosov in večje privarčevane vsote. Zaradi tega lahko začnejo varčevati tudi z nižjimi zneski. Starejše osebe naj bi zaradi krajšega obdobja začele plačevati višje zneske premij.

Za tiste, ki jim manjka do upokojitve denimo manj kot deset let, je vključevanje v dodatno pokojninsko zavarovanje zagotovo smiselno. Slednjim se bodo privarčevana sredstva na osebnem računu izplačala po preteku 10 let kot neke vrste dodatna odpravnina. (Odgovori na vprašanja, 2004).

2.3.2 REDNO IN IZREDNO PRENEHANJE

Prenehanje prostovoljnega dodatnega zavarovanja je lahko redno ali izredno. Za prenehanje zavarovanja se mora vedno vložiti pisna vloga in predložiti ustrezna dokumentacija.

O rednem prenehanju govorimo, ko zavarovanec izpolni pogoje in pridobi pravico do dodatne pokojnine. Upravljalca pokojninskega načrta vnovči odkupno vrednost enot premoženja, ki so vpisane na osebni račun zavarovanca. Nato upravljavec v imenu in na račun zavarovanca sklone življenjsko zavarovanje s pravico do doživljenjske mesečne pokojninske rente (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 352. člen).

Glede na družinske razmere si zavarovanec ob izpolnitvi pogojev lahko izbere tudi eno izmed naslednjih možnosti (Pokojninski načrt odprtega vzajemnega sklada Banke Koper, d.d., 2001):

- izplačevanje pokojnine v določenem obdobju, kjer se pokojnino izplačuje samo določeno časovno obdobje v skladu z zavarovalno pogodbo;
- izplačilo v enkratnem znesku v višini odkupne vrednosti enot premoženja, zmanjšano za izstopne stroške.

Izredno prenehanje zavarovanja je prenehanje pred uveljavitvijo pravice do pokojnine. Z izrednim prenehanjem zavarovanja preneha obveznost plačevanja premije, zavarovanec pridobi pravico do izplačila odkupne vrednosti. Zavarovanje lahko izredno preneha zaradi izstopa zavarovanca, odpovedi pogodbe, smrti zavarovanca pred uveljavitvijo pravice do starostne pokojnine ali prenehanja izvajalca prostovoljnega dodatnega zavarovanja.

Navedla bom situacije pri izrednem prenehanju in možne rešitve, o katerih se sprašujejo potencialni zavarovanci:

- **Izstop zavarovanca:** V kolikor je premije plačeval delodajalec, ni možno izplačati odkupne vrednosti pred pretekom desetih let. Za sredstva, ki jih je zavarovanec individualno plačeval, je možno izplačilo odkupne vrednosti premoženja pred pretekom 10 let. Ob dvigu sredstev je potrebno plačati akontacijo dohodnine v višini 25 % od skupnega zneska. Višino zneska je potrebno tudi napovedati v dohodninski osnovi, kjer zavarovanec plača še razliko do povprečne davčne stopnje¹² (Ban, 2004).
- **Prestop v drug pokojninski načrt:** Sredstva zbrana na osebni račun in nadaljevanje plačevanja premije zavarovanec lahko prenese na drug pokojninski načrt, če je bil v prostovoljno dodatno zavarovanje vključen najmanj tri leta. V kolikor gre za prehod k drugemu pokojninskemu načrtu pri istem izvajalcu, se izstopni stroški ne plačajo, v primeru prehoda k drugemu izvajalcu se morajo poravnati izstopni stroški (Prehodi med izvajalci pokojninskega zavarovanja, 2004).

¹² Povprečna davčna stopnja je povprečje med najnižjo davčno stopnjo pri obračunu davka od osebnih prejemkov in najvišjo davčno stopnjo, ki jo posameznik doseže s skupno vrednostjo svojih prihrankov.

- **Zamenjava službe:** Sredstva na osebni račun se prenesejo k tistemu izvajalcu, kjer so vključeni zaposleni novega delodajalca, lahko pa se sredstva pustijo na obstoječem računu v mirovanju in zavarovanec vplačuje sredstva naprej na nov osebni račun pri novem izvajalcu.
- **Prenehanje delovnega razmerja, stečaj firme oziroma ko podjetje prekine plačevanje:** Zavarovanec lahko prestopi v drug pokojninski načrt, lahko izstopi iz zavarovanja ali pusti sredstva v mirovanju.
- **Smrt zavarovanca pred uveljavitvijo pravice do sredstev:** Sredstva, zbrana na osebni račun, se v enkratnem denarnem znesku izplačajo upravičencem, ki jih je v pristopni izjavi določil zavarovanec, ki morajo plačati davek na dediščino in darila. Če upravičenci niso določeni, so zbrana sredstva predmet dedovanja. Kot zanimivost naj omenim, da v primeru, ko zavarovanec umre med prejemanjem dodatne starostne pokojnine, se mu ta preneha izplačevati, upravičenec oz. dediči pa niso upravičeni do ničesar.
- **Stečaj izvajalca dodatnega pokojninskega zavarovanja:** Sredstva se prenesejo na drugega ponudnika, ki mora zavarovancem zagotoviti enake pogoje, ker še naprej velja isti pokojninski načrt.

2.3.3 MIROVANJE ZAVAROVANJA

Zavarovanec in izvajalec pokojninskega načrta se lahko dogovorita, da v določenem času zavarovanje miruje. V tem času zavarovanec ne plačuje premij in ohrani vse pravice iz sklenjenega zavarovanja, njegova privarčevana sredstva pa se še naprej plemenitijo. Mirovanje vplačevanja ne prinaša dodatnih stroškov in je časovno neomejeno.

Mirovanje lahko nastopi v naslednjih premerih (Mirovanje zavarovanja, 2004):

- Zavarovanec ali prevzemnik obveznosti plačevanja ne plačuje več premije na račun zavarovanca;
- Zavarovanec izpolni pogoje za pridobitev pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja, ni pa izpolnil drugih pogojev za pridobitev pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja. V tem primeru lahko zavarovanec zahteva mirovanje zavarovanja do dne izpolnitve pogojev za pridobitev dodatne pokojnine;
- Nastopijo bistvene spremembe zavarovančeve plačilne sposobnosti.

2.4 POKOJNINSKI NAČRT

2.4.1 OPREDELITEV

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju daje le okvire, v katerih morajo biti parametri pokojninskega načrta. V okviru teh parametrov je pokojninski načrt tisti, ki natančno določa pogoje za pridobitev pravic iz pokojninskega zavarovanja, vrsto in obseg pravic ter postopek za njihovo uveljavitev (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 295.

člen). Pokojninski načrt je dokument oziroma pogodba, ki ima naravo splošnih zavarovalnih pogojev. Predhodno ga mora odobriti minister Republike Slovenije, pristojen za delo. Pokojninski načrt se nato vpiše v poseben register, kar je tudi pogoj za uveljavljanje davčnih olajšav (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 297. člen). V nadaljevanju bom vedno, ko bom govorila o pokojninskemu načrtu, predpostavljala, da je vpisan v poseben register.

Pokojninski načrt temelji na kapitalskem kritju, kar pomeni, da so vse obveznosti izvajalca dodatnega pokojninskega zavarovanja pokrite z zbranim premoženjem premij, ki je ločeno od drugega premoženja in posla izvajalca.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji temelji na pokojninskih načrtih z vnaprej določenimi prispevki oziroma premijami, medtem ko rente, ki jih bodo zavarovanci prejeli po upokojitvi, niso določene.

Po Zakonu lahko pokojninske načrte oblikujejo in izvajajo delodajalci, zavarovalnice, banke in pokojninski skladi (Pokojninski načrti, 2004).

2.4.2 SESTAVINE POKOJNINSKEGA NAČRTA

V pokojninskem načrtu mora biti opredeljeno, ali je pokojninski načrt namenjen individualnemu ali kolektivnemu zavarovanju, pogoji za vključitev v pokojninski načrt, vrsta in obseg teh pravic ter postopek za njihovo uveljavljanje, višina premije in način izračuna višine premije, način in roki plačevanje premije, določba o neprenosljivosti prostovoljnega dodatnega zavarovanja, prepoved zastave police prostovoljnega dodatnega zavarovanja, druge določbe po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 296. člen).

Pogoji za vključitev in pridobitev pokojnine so pri vseh pokojninskih načrtih enaki, pokojninski načrti pa se med seboj razlikujejo v tveganjih, po katerih se zavarujejo, v višini in načinu obračunavanja stroškov, višini zajamčene donosnosti, načinu pripisovanja sredstev na osebne račune zavarovancev, naložbeni politiki, načinu vrednotenja sredstev kritnega sklada in kapitalski moči ponudnika PDPZ (Krassnig, 2002, str. 49).

Glede dodatnih pravic iz invalidskega in družinskega zavarovanja mora pokojninski načrt ločeno določiti pogoje za pridobitev pravic in pogoje za prenehanje zavarovanja pred pridobitvijo teh pravic, višino stroškov izvajanja zavarovanja, način izračuna odkupne vrednosti pokojninske rente in obliko izplačevanja rente, enako kot pri dodatnem pokojninskem zavarovanju.

2.4.3 OPREDELITEV NALOŽBENE POLITIKE IN NALOŽBENEGA TVEGANJA TER ZAJAMČENI DONOS

Uspešna naložbena politika je edino sredstvo in garancija, ki naj bi zagotovila plemenitenje vloženih sredstev (Tičar, 2001, str. 155). Naložbena politika vsebuje predvideno strukturo naložb in omejitve vlaganj po vrstah naložb: vrednostni papirji, nepremičnine, posojila in bančni depoziti. Omejitve pri vlaganju posameznih sredstev so podane v Zakonu o zavarovalništvu (Žnidaršič Kranjc, 2000, str. 91). Naložbe izbira tako, da bo pri tem zagotovljena varnost, donosnost in tržnost naložb ter ustrezna raznovrstnost in razpršenost teh naložb.

Pri prostovoljnem dodatnem zavarovanju zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z zajamčenim donosom na vplačano čisto premijo¹³ (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 298. člen). Pri tem 298. člen ZPIZ-1-UPB2 določa, da zajamčeni donos ne sme biti nižji od 40 % povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom¹⁴. Dejansko izvajalci ponujajo višjo 50, 60 ali celo več odstotno donosnost državnih vrednostnih papirjev (Krassing, 2002, str. 49). Če je sklad v obdobju zavarovanja posloval z večjo donosnostjo od zajamčene, je tudi izplačilo večje (Stojan, 2002, str. 50).

Za zajamčeni donos jamči upravljavec pokojninskega načrta (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 298. člen). Zaradi agresivnega zniževanja obrestnih mer lahko pričakujemo nominalno zmanjšanje donosa in s tem težave z doseganjem zajamčenega donosa (Klapš, 2004, str. 20). Če se bodo tovrstne težave resnično pojavile, bo to dokaz, da naš sistem določanja minimalnega zajamčenega donosa ni ustrezno urejen, pravijo na Agenciji za trg vrednostih papirjev (Petrov, 2004, str. 17).

Upravljalcec oblikuje rezervacijo oziroma poseben sklad, da lahko krije razliko, ko je dejanski donos nižji od zajamčenega, v splošnem rečeno služijo za trenutno kakor tudi za dolgoročno likvidnost. Če se razlika ne more pokriti, mora upravljalec iz lastnih sredstev pokriti razliko do zajamčenega donosa.

Pri primerjavi stopenj donosnosti moramo upoštevati, da gre pri generacijskem pokojninskem sistemu za »varno naložbo«, saj država jamči za izplačilo. Za sredstva na računu zavarovanca pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju jamči izvajalec sam, zato nekateri postavljajo pod vprašaj varnost naložb.

¹³ Čista premija je vplačana premija, zmanjšana za vstopne stroške, ki pripadajo izvajalcu.

¹⁴ Pravila za izračun zajamčene donosnosti so določena v Pravilniku o izračunu povprečnega donosa na državne vrednostne papirje. Višino zajamčenega donosa predpisuje ministrstvo za finance in ga vsak mesec sproti objavlja v Uradnem listu (Žnidaršič Kranjc 2003).

2.4.4 FINANCIRANJE POKOJNINSKEGA NAČRTA

Pokojninski načrt se financira v obdobju varčevanja z vplačevanjem premij. Premije so denarni zneski, ki jih zavarovanci plačujejo po pogodbi z izvajalci pokojninskega zavarovanja mesečno, lahko pa se tudi dogovorijo za polletna ali letna plačila, če je tak način plačevanja predviden v pokojninskem načrtu izvajalca. Višina premije ni omejena in jo posameznik lahko plačuje glede na svoje plačilne zmožnosti. Zakonsko so omejene le premije, ki jih zavarovanci lahko uveljavljajo kot olajšavo pri plačilu dohodnine. V varčevalnem obdobju zavarovanci lahko spremenijo višino premije, kar se morajo z izvajalci vsakokrat posebej pogodbeno dogovoriti.

Sredstva na osebem varčevalnem računu so vedno last zavarovanca. Sredstva, ki jih vplačuje delodajalec za zaposlenega, se ločeno prikazujejo od sredstev, vplačanih s strani zaposlenega. (Plačevanje premij, 2004).

2.5 DAVČNO OBRAVNAVANJE VPLAČIL V POKOJNINSKI NAČRT IN KASNEJE IZPLAČIL

2.5.1 DAVČNI REŽIM DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ

Slovenska vlada želi prepričati svoje državljane v nujnost dodatnega pokojninskega zavarovanja, zato je tudi pripravljena sprejeti davčne izdatke, ki bodo nastali zaradi davčnih olajšav. Davčne spodbude in olajšave so nujno potrebne in upravičene ter služijo kot učinkovit instrument za spodbujanje varčevanja namesto porabe.

Osnovno vodilo države pri uvedbi dodatnih zavarovanj je spodbujati varčevanje in obdavčiti potrošnjo. Tudi Slovenija se pri davčni politiki drži pravila EET (Exempt, Exempt, Taxed), pri katerem so:

- neobdavčeni prispevki,
- neobdavčeni investicijski prihodki upravljalcev in
- obdavčene pokojnine.

Premija, plačana za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, prinaša plačniku davčne olajšave, le-te, vplačane v koledarskem letu, se izračunajo individualno za zavarovance in znašajo največ 24 % njegovih obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar predstavlja 5,844 % zavarovančeve bruto plače oziroma zavarovančeve pokojnine, če je zavarovanec že uživalec pokojnine iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Minimalna in maksimalna premija sta dodatno omejeni še v absolutnem znesku. Maksimalna je desetkrat večja od minimalne. Za leto 2004 je najnižji znesek, ki ga lahko posameznik vplačuje za dodatno pokojninsko zavarovanje, 4.355 SIT mesečno ali 52.264,5 SIT letno. Največ lahko posameznik vplača 43.550 SIT mesečno ali 522.645 SIT letno (Znesek premije in znesek davčne olajšave za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, Uradni list RS, št. 133/2003). Zneski so objavljeni v Uradnem listu Republike Slovenije v decembru tekočega

leta za naslednje leto. Zneski premij se usklajujejo z rastjo povprečnih plač v Republiki Sloveniji na način, ki ga določi minister, pristojen za finance (Uredba za valorizacijo, Uradni list RS, št. 58/2000). Priznavanje davčnih olajšav ter plačilo dohodnine ureja 367. člen ZPIZ.

Opozoriti je potrebno, da tu ne gre za davčno oprostitev, saj bo dodatna pokojnina obdavčena po zakonu o dohodnini in gre le za časovni zamik plačila dohodnine, kajti vplačane premije so davčna olajšava (v predpisanih mejah) v času vplačevanja, vendar je dodatna pokojnina v času prejemanja obdavčena (Burnik, 2000).

2.5.2 DAVČNE OLAJŠAVE ZAVEZANCA ZA DOHODNINO

Zavarovanec, ki sam plačuje premije dodatnega zavarovanja izvajalcu pokojninskega načrta, uveljavlja davčne olajšave v letni napovedi dohodnine. Osnova za dohodnino se mu zmanjša največ do dovoljenega zneska davčne ugodnosti. Presežna sredstva se lahko do uveljavitve novega Zakona o dohodnini (do 1. 1. 2005) vključijo v 3 % davčno olajšavo pri dohodnini, katera se mora dokazati z računi. Po novem zakonu se presežna sredstva ne bodo vključevala v prej omenjeno davčno olajšavo. Le ta se bo v prihodnje znižala na 2 %.

Posameznik je lahko vključen tudi v kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje preko delodajalca, ki deloma ali v celoti financira pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja. V tem primeru ima pri uveljavljanju davčnih ugodnosti na podlagi vplačanih premij prednost delodajalec (gre za novost, ki je bila vpeljana z ZPIZ-1C). Znesek premije, ki jo na račun zavarovanca plačuje delodajalec izvajalcu pokojninskega načrta, se zavarovancu ne šteje v osnovo za dohodnino (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 367. člen).

2.5.3 DAVČNE OLAJŠAVE DELODAJALCA

Delodajalcu, ki financira pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja, se premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki jih v posameznem letu plača v korist zavarovancev po pokojninskem načrtu, priznajo kot davčna olajšava pri plačilu davka od dobička pravnih oseb za leto, v katerem so bile premije plačane, vendar največ do zneska olajšave in največ do višine davčne osnove v tem letu (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 368. člen). Za podjetje je tako plačilo strošek in davčni odhodek ter tako zmanjšuje davčno osnovo v celotnem znesku.

Vplačani zneski se ne štejejo za izplačilo plače in se ne všttevajo v pokojninsko osnovo člana sklada, zato delodajalec ne plačuje prispevkov za socialno varnost in ne davka na izplačane plače (Odgovori na vprašanja, 2004). Prek davčnih olajšav bo tako država podjetjem nadomestila del premije, ki jo bodo plačevale za zaposlene. Če znesek premije, ki jo plačuje delodajalec, presega davčno priznan znesek, se razlika obdavči kot drugi prejemki iz delovnega razmerja, torej se obračunajo prispevki za socialno varnost delavca in delodajalca, ter ostalo (Davčni bilten, 2002, str. 16).

Če hoče delodajalec za vplačila v pokojninski načrt pridobiti davčne olajšave, mora biti v pokojninski načrt vključenih vsaj 51 odstotkov vseh zaposlenih, ki so pri njem v delovnem razmerju (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 302. člen). Podjetje ima lahko pri doseganju tega pogoja težave, če zaposluje delavce, ki imajo do upokojitve manj kot 10 let in zato niso zainteresirani za vključitev v dodatno pokojninsko zavarovanje (Plačevanje premij, 2004).

2.5.4 OBDAVČITEV PREJEMKOV IZ NASLOVA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Pri enakem premoženju na osebem računu zavarovanca se obdavčitev razlikuje glede na način izplačila pravic. Najvišje davčne obremenitve so pri enkratnem izplačilu privarčevanega zneska. V zakonu se ta operacija imenuje izplačilo odkupne vrednosti premoženja na osebem računu zavarovanca. Ugodnejše davčne obremenitve nosijo dodatne pokojnine, ki se izplačujejo mesečno. Kljub temu da se pokojnina iz obveznega zavarovanja in dodatna pokojnina seštejeta in pri tem padeta v višji davčni razred, se še vedno ne doseže tako visoka davčna obremenitev kot pri enkratnem izplačilu privarčevanega zneska.

2.6 IZVAJALCI DODATNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ

Izvajalci dodatnih pokojninskih zavarovanj so posredniki pri prenosu sredstev vplačnikov premij in ustvarjajo dodano vrednost za zavarovance.

Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja izvajajo pokojninski skladi, ustanovljeni po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Pokojninski sklad se lahko oblikuje kot vzajemni pokojninski sklad ali ustanovi kot pokojninska družba. Pokojninske načrte lahko izvajajo tudi zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (ZPIZ-1-UPB2, Ur. l. RS, št. 20/2004, 306. člen).

Posli upravljanja zajemajo od sklepanja zavarovanj, zbiranja premij, vodenja osebnih računov zavarovancev, obveščanja zavarovancev o stanju na računih do upravljanja z njihovimi sredstvi. Za izplačevanje oziroma unovčenje odkupnih vrednosti so pooblašene le zavarovalnice in pokojninske družbe (Belopavlovič, 2000, str. 1030–1031).

Izvajalec pokojninskega načrta je upravičen do povračila vstopnih in izstopnih stroškov ter upravljaljske provizije, kjer so določene meje.

Problem predstavlja veliko število izvajalcev, ki je v primerjavi s potencialnim številom varčevalcev preveliko. V prihodnosti naj bi bilo ponudnikov največ pet, od katerih bi vsak imel okoli 100.000 zavarovancev. Takšno število izvajalcev bi lahko izkoristilo ekonomijo obsega pri svojem poslovanju.

Trenutno lahko potencialni zavarovanci dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja izbirajo med 12 različnimi izvajalci, ki imajo odobren en ali več pokojninskih načrtov. Stanje v pokojninskih družbah, vzajemnih skladih in v zavarovalnicah na dan 16. april 2004 je prikazano v tabelah 2, 3 in 4.

Tabela 2: Stanje v pokojninskih družbah 16. aprila 2004

	Pokojninska družba A	Prva pokojninska družba **	Skupna pokojninska družba	Moja naložba
Število vključenih podjetij	195	891	185	171
Vsi zavarovanci	33.000	42.497	46.200	23.300
Zavarovanci, ki plačujejo premije	33.000	40.155	43.530	20.135
od tega individualni	800	1.503	100	420
Število zavarovancev konec leta 2004 (ocena)	32.500	45.000	60.000	27.500
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	10.000	6.498	12.485	3.400
Vrednost premij individualnih zavarovancev (v mio SIT)	130	n.p.	n.p.	n.p.
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v mio SIT)	9.000	9.350	11.600	10.258
SESTAVA ZAVAROVANCEV (v %)				
Pri starosti - do 40 let	48,0	51,9	53,0	48,3
- nad 40 let	52,0	48,0	47,0	51,6
Po spolu - moških	51,0	50,5	61,0	59,1
- žensk	49,0	49,4	39,0	40,8
Povprečni mesečni donos v letu 2004 (v %)	0,63	0,72	0,88	0,80
Začetek zbiranja sredstev	jul. 2001	jan. 2001	feb. 2001	feb. 2001

Vir: Petrov, 2004, str. 18.

Tabela 3: Stanje v vzajemnih pokojninskih skladih 16. aprila 2004

	Banka Koper	Abanka	Kapitalska družba	Generali	Probanka
Število vključenih podjetij	60	8	115	58	55
Vsi zavarovanci	3.996	1.575	26.145	3.413	2.544
Zavarovanci, ki plačujejo premije	3.910	1.395	26.105	3.413	2.524
od tega individualni	256	17	717	233	20
Število zavarovancev konec leta 2004 (ocena)	6.000	n.p.	28.000	4.000	4.000
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	1.166	501	9.856	890	390
Vrednost premij individualnih zavarovancev (v mio SIT)	45,6	2,7	n.p.	69,7	6,5
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v SIT)		14.337	15.004	8.530	7.755
za kolektivno zavarovanje	12.741				
za individualno zavarovanje	10.866				
SESTAVA ZAVAROVANCEV (v %)					
Pri starosti - do 40 let	42,0	50,3	49,9	51,3	48,0
- nad 40 let	58,0	49,6	50,9	48,7	52,0
Po spolu - moških	59,0	47,5	66,0	69,0	67,0
- žensk	41,0	52,4	33,9	31,0	33,0
Povprečni mesečni donos v letu 2004 (v %)	0,99	0,92	0,77	0,83	1,74
Začetek zbiranja sredstev	jul. 2001 kolektivno nov. 2002 individualno	jan. 2002	apr. 2001	jun. 2002	dec. 2001

Vir: Petrov, 2004, str. 18.

Tabela 4: Stanje v zavarovalnicah 16. aprila 2004

	Triglav	Adriatic
Število vključenih podjetij	1.318	24
Vsi zavarovanci	46.386	1.380
Zavarovanci, ki plačujejo premije	36.848	1.380
od tega individualni	19.672	0
Število zavarovancev konec leta 2004 (ocena)	50.000	4.000
Skupna vrednost premij (v mio SIT)	8.330	154,7
Vrednost premij individualnih zavarovancev (v mio SIT)	4.329	0
Povprečna mesečna premija na zavarovanca (v SIT)	9.350	11.000
SESTAVA ZAVAROVANCEV (v %)		
Pri starosti - do 40 let	44,5	60,2
- nad 40 let	55,4	39,8
Po spolu - moških	53,5	40
- žensk	46,8	60
Povprečni mesečni donos v letu 2004 (v %)	*0,8	6,4
Začetek zbiranja sredstev	avg. 2000	apr. 2001

Vir: Petrov, 2004, str. 18.

Sredi aprila leta 2004 je v štirih pokojninskih družbah varčevalo približno 63 odstotkov posameznikov. V vzajemnih pokojninskih skladih je dodatno pokojninsko varčevalo dobrih 16 odstotkov vseh. V zavarovalnicah, ki ponujata tudi pokojninsko zavarovanje, pa petina zavarovancev (Petrov, 2004, str. 18).

Izvajalci ne morejo natančno izračunati dodatnih pokojnin in zato prikazujejo le informativne izračune. Nemogoče je natančno opredeliti možna stanja v prihodnosti, ker se izvajalci soočajo s stohastičnim stanjem sistema v prihodnosti in dejavniki, ki jih poznajo in na katere lahko vplivajo, z dejavniki, ki jih poznajo oziroma slabo poznajo in nanje ne morejo vplivati, ali celo z dejavniki, ki jih ne poznajo.

2.6.1 VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI

Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba, ampak je premoženje v lasti najmanj 1.000 članov. Oblikuje in upravlja se izključno v korist zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, zato so njihova vplačana sredstva povečana za donos hkrati tudi premoženje vzajemnega pokojninskega sklada. To premoženje je namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja, zato mora biti po zakonu ločeno od premoženja ustanovitelja in upravljalca sklada.

Kdo so lahko ustanovitelji, natančno določa ZPIZ-1 v 2. odstavku 310. člena. Ker vzajemni sklad ni pravna oseba, mora imeti svojega upravljalca, ki je lahko le (ZPIZ-1-UPB2, Uradni list RS, št. 20/2004, 315. člen):

- zavarovalnica, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (Zakonu o zavarovalništvu);
- banka, ki ima prej omenjeno dovoljenje po zakonu, ki ureja bančništvo (Zakonu o bančništvu);
- pokojninska družba, ki ima prej omenjeno dovoljenje po zakonu, ki ureja zavarovalništvo.

V obdobju črpanja pravic vzajemni pokojninski sklad ne more neposredno opravljati poslov izplačevanja pokojnine, zato mora njihov upravljalec v imenu in za račun zavarovanca skleniti zavarovalno pogodbo, po kateri zavarovanec oziroma upravičenec pridobi pravico do dodatne pokojnine, ter vplačati premijo za to zavarovanje.

Vrste vzajemnih pokojninskih skladov delimo na:

- odprti vzajemni pokojninski sklad: članstvo v skladu ni pogojeno z delovnim razmerjem pri določenem delodajalcu;
- zaprti vzajemni pokojninski sklad: člani tega sklada lahko postanejo le tisti, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki je ustanovitelj sklada.

2.6.2 POKOJNINSKA DRUŽBA

Pokojninska družba je pravna oseba, oblikovana kot delniška družba, in je specializirana izključno za posle prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pokojninska družba mora imeti drugo leto po ustanovitvi najmanj 15.000 zavarovancev, saj manjše število ne opravičuje obstoja samostojne pravne osebe, ker so administrativni stroški previsoki.

Ta oblika izvajanja prostovoljnega pokojninskega zavarovanja je namenjena delodajalcem ali sindikatom, ki lahko na ta način ceneje zagotavljajo socialno varnost svojim članom ob upokojitvi, kot če bi to zanje opravljala banka ali zavarovalnica.

2.6.3 ZAVAROVALNICA

Za razliko od pokojninskih skladov zavarovalnice ponujajo tudi druge oblike zavarovanj. Organizirane so lahko kot zavarovalna delniška družba ali kot družba za vzajemno zavarovanje. Nimajo določenega najmanjšega števila zavarovancev. Zavarovalnica ima kot izvajalec pokojninskega načrta v okviru drugega stebra možnost opravljati dve funkciji: ustanovi in/ali upravlja vzajemni pokojninski sklad ter izvaja pokojninski načrt (Žnidaršič Kranjc, 2000, str. 114).

Že pred uveljavitvijo zakona so izvajale prostovoljna pokojninska zavarovanja z zajamčenim izplačilom, ki jih lahko še vedno izvajajo, vendar od vplačanih premij zavarovanci ne morejo uveljavljati davčnih olajšav. V kolikor bi zavarovanec prestopil iz prej omenjenega zavarovanja v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, če ga seveda zavarovalnica izvaja, bi lahko uveljavljal davčne olajšave.

2.6.4 RAZLIKE MED IZVAJALCI DODATNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ

Prednost vzajemnih pokojninskih skladov je, da je njihovo poslovanje s stališča zavarovanca mnogo bolj pregledno, saj je uspešnost poslovanja sklada in vrednost njegovih točk možno v medijih spremljati mesečno. Ves dobiček sklada je vedno pripisan le zavarovancem. Prednost

je tudi ta, da zavarovanci sklada lahko prek odbora zavarovancev nadzorujejo delo upravljavca. Imajo natančno definirane stroške, ki jih krijejo v breme svojega premoženja. Njen upravljalec je nagrajen izključno prek vstopnih stroškov, upravljavske provizije in izstopnih stroškov. Delna slabost je ta, da vrednotijo svoje premoženje na podlagi tržne vrednosti vrednostnih papirjev, v katera so naložena sredstva zavarovancev, kar v primerjavi z zavarovalnicami in pokojninskimi družbami predstavlja manjšo varnost naložb.

Pokojninske družbe in zavarovalnice vrednotijo svoje premoženje na osnovi modificirane nabavne vrednosti¹⁵ vrednostnih papirjev, torej po konzervativni metodi, kar zagotavlja večjo varnost naložb. Slabost je način pripisa dobička. Zavarovancem se pripisuje izključno zajamčeni donos, medtem ko se donos, ustvarjen nad zajamčenim med poslovnim letom, beleži kot dobiček pokojninske družbe oziroma zavarovalnice in se tako ne pripisuje neposredno zavarovancem. O absolutni višini donosa nad zajamčenim, ki bo po zaključenem poslovnem letu pripisan zavarovancem, odloča skupščina, razpon pripisanega odstotka pa se lahko giblje od nič do sto odstotkov nad zajamčenim donosom ustvarjenega donosa. Dobiček lahko lastniki tudi obdržijo kot dodatno obliko nagrade (Razlike med ponudniki dodatnega pokojninskega zavarovanja v drugem stebru, 2004).

2.7 NADZOR PRI DODATNEM POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

Od poslovanja izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja so odvisna bodoča izplačila dodatnih pokojnin, zato se nadzor nad izvajalci opravlja z namenom, da se zagotovita njihova finančna stabilnost in dolgoročna trdnost. Z nadzorom se tako zavarujejo interesi in pravice zavarovancev, ki so vključeni v pokojninske načrte. Z nadzorom se preprečujejo tudi davčne zlorabe in goljufije, ki bi lahko nastale pri uveljavljanju davčnih olajšav iz naslova prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Vsak izvajalec dodatnega pokojninskega zavarovanja mora imeti poleg zunanjega tudi notranji nadzor za preverjanje zakonitosti in pravilnosti delovanja (Štrovs, 2000, str. 526-527).

Nadzor nad upravljanjem vzajemnih pokojninskih skladov opravlja Agencija za trg vrednostnih papirjev skladno z Zakonom o investicijskih skladih in družbah za upravljanje. Nad poslovanjem pokojninskih družb in zavarovalnic bedi Agencija za zavarovalni nadzor. Minister, pristojen za delo, opravlja nadzor nad izvajanjem določb pokojninskega zakona glede pokojninskega načrta in pravic, ki se zagotavljajo zavarovancu. Uveljavitev davčnih olajšav nadzoruje Davčna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju DURS), ki vodi tudi register pokojninskih načrtov; le-ti so podlaga za davčne olajšave (Kalčič, 2001b, str. 15).

¹⁵ Modificirana nabavna vrednost pomeni popravljena nabavna vrednost.

2.8 NA KAJ MORAMO BITI POZORNI PRI PRIMERJAVI RAZLIČNIH POKOJNINSKIH NAČRTOV INDIVIDUALNEGA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Pri primerjavi različnih pokojninskih načrtov individualnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja moramo biti pozorni predvsem na (Krassing, 2002, str. 36-50 in Pokojninski načrti, 2004):

- možnosti vplačevanja premij (spreminjanja višine premije);
- donose, ki jih nudi izvajalec, in način pripisa donosa, ustvarjenega nad zajamčenim donosom;
- to, kako izvajalci pokojninskih načrtov zagotavljajo varnost plačanih prispevkov;
- višino vstopnih, izstopnih stroškov, provizijo izvajalca in osnovo, od katere se ti stroški obračunavajo, ter ali pokojninski načrt dopušča tudi skrite stroške¹⁶;
- vrsto naložbene politike, ki jo načrtuje izvajalec;
- to, kdo je ustanovitelj izvajalca pokojninskega zavarovanja;
- podatke o kapitalski moči ponudnika (kapital, ki ga imajo ustanovitelji);
- število že vključenih zavarovancev;
- to, ali nudi izvajalec tudi kakšno drugo obliko zavarovanja;
- to, kdo bo izplačeval pokojnine (če je to v pokojninskem načrtu že določeno, mora biti tudi izplačevalec pokojnine zaupanja vredna oseba).

Če se sami ne moremo odločiti, katera ponudba je za nas najbolj ugodna, je najbolje, da si poiščemo dobrega premoženjskega svetovalca, ki nam bo svetoval, kje in kako varčevati za pokojnino.

2.9 STANJE NA TRGU PROSTOVOLJNEGA IN DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA¹⁷

Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve so z razvojem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji zadovoljni. Blizu 400.000 državljanov naj bi se že dodatno pokojninsko zavarovalo. V tej številki je že vključenih 140.000 javnih uslužbencev, ki so se vključili leta 2004. Ti so se leta 2003 odrekli povišanju plač in se v zameno vključili v zaprt vzajemni pokojninski sklad. Javni sektor ima namreč specifično pravno naravo. Zlasti se pojavlja problem pomanjkanja vira financiranja premij prostovoljnega dodatnega zavarovanja zaposlenih v javnem sektorju v okviru pokojninskih načrtov kolektivnega zavarovanja (Klapš, 2004, str. 17, 21).

Sredi aprila 2004 je bilo v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje vključenih 3.100 podjetij. Izvajalci zavarovanja so ob tem času upravljali z nekaj več kot 53,6 milijardami

¹⁶ Skriti stroški so stroški, ki niso določeni v odstotku, lahko pa postanejo pomembni: stroški nadzora, borzno posredniški stroški, provizija upravljalcu, če ponudnik ne upravlja sredstev sam (Krassing, 2002, str. 49).

¹⁷ Povzeto po Šmajdek et al., 2004, str. 59.

tolarjev. Povprečna premija je v letu 2003 dosegla 4,3 % povprečne bruto slovenske plače oziroma 10.882,30 SIT.

Minister za delo, družino in socialne zadeve Vlado Dimovski je povedal, da pokojninska reforma iz leta 1999, ki so jo na podlagi zakona začeli izvajati leta 2000, daje pričakovane rezultate in ob združevanju pokojninskih družb ni bil oškodovan noben zavarovanec. Meni, da bo potrebno v nadaljnjem razvoju posebno pozornost posvetiti individualnemu dodatnemu pokojninskemu zavarovanju, ker razvoj individualnega zavarovanja v primerjavi z razvojem kolektivnega zavarovanja močno zaostaja. Razlog za to je lahko sistem davčnih olajšav, ki daje prednost kolektivnemu zavarovanju, po drugi strani nekatere raziskave javnega mnenja kažejo na premajhno ozaveščenost posameznikov o nujnosti dodatnega varčevanja za obdobje, ko ne bodo več zaposleni.

Pozornost bodo namenili tudi delavcem v delovno intenzivnih panogah. Podjetja v tej panogi zaradi poslovnih rezultatov svojih zaposlenih ne morejo vključiti v kolektivno zavarovanje. Trenutno so na trgu v večini nezavarovani zaposleni le še v manjših podjetjih, delno tudi v srednjih podjetjih in tisti posamezniki, ki ne morejo vstopiti v sistem kolektivnega pokojninskega zavarovanja. Ti predstavljajo rezervo za rast. Na vključevanje zaposlenih iz malih podjetij bi vplivala tudi odločba ustavnega sodišča v zvezi z vključevanjem pretežnih lastnikov v kolektivno zavarovanje (Klapš, 2004, str. 17, 19). Problematiko pretežnih lastnikov bomo spoznali v poglavju 2.13.

Kritično je dejstvo, da se vključujejo predvsem zaposleni v dobro stoječih podjetjih in ne tisti, ki se bodo ob upokojitvi znašli v najtežjem položaju. Predvsem so problem podjetja, ki izplačujejo plače na zjamčeni ravni, kjer možnosti za financiranje oziroma odpovedovanje povišanju plač v korist premij prostovoljnega zavarovanja dejansko ni. Država bi morala v tem primeru najti primerno rešitev, da bi preprečila preveliko socialno razslojevanje prihodnjih upokojencev.

Ker se vrednost zbranih premij vztrajno povečuje, izvajalci pokojninskih načrtov na našem trgu ne bodo mogli več nalagati v dosedanjem razmerju, zato bodo prisiljeni sredstva nalagati v tujini. Ta odstotek je trenutno majhen, saj vrednostni papirji v tujini ne dosegajo takšnih donosov, kot so jih ti v preteklosti pri nas.

2.10 CILJI DRŽAVE IN VPLAČNIKOV PREMIJ ZA PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

Za uvod v računske naloge bom predstavila cilje države in vplačnikov premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ker se z njimi bolj jasno pojasnijo pridobljeni rezultati.

Najpomembnejše interesne skupine v poslovnem procesu prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja so država, vplačniki premij in izvajalci pokojninskih načrtov.

Njihovi cilji se med seboj izključujejo, v nadaljevanju bom opredelila cilje države in vplačnikov premij.

2.10.1 CILJI DRŽAVE

Pokojninska reforma v smeri dodatnega pokojninskega zavarovanja predstavlja obsežen poseg v gospodarstvo države, katerega pozitivni rezultat je mogoče pričakovati na dolgi rok. Cilji države niso in ne morejo biti omejeni zgolj na eno področje gospodarstva, v tem primeru na pokojninski sistem, ampak morajo zajemati tudi ostale mikroekonomske in makroekonomske nivoje. Specifične okoliščine so povzročile, da je skoraj vsaka država razvila svoj, drugačen in na nek način unikaten sistem pokojninskega zavarovanja. V nadaljevanju se bom opredelila na cilje, ki jih želi doseči naša država.

Država naj bi zasledovala naslednje tri cilje:

- zagotoviti dolgoročno vzdržan sistem, torej uspešno premostiti težave prehoda in vzpostaviti nov pokojninski sistem;
- varnost in ustrezno donosnost prihrankov;
- uveljaviti dolgoročno varčevanje in zagotoviti razvoj kapitalskega trga.

Dolgoročno vzdržan sistem bi dosegla država z manjšo finančno obremenitvijo izvajalca obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije (zato je precej zaostрила pogoje za pridobitev pokojnine) in z zagotovitvijo ugodnih razmer za kakovosten razvoj dodatnega pokojninskega zavarovanja. Z razmerami mislim predvsem na učinkovito zakonodajo in makroekonomsko stabilnost (Reforma pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 1997).

Z zajamčeno minimalno donosnostjo sredstev bi država želela zagotoviti varnost in določeno stopnjo donosnosti sredstev ter z zakonsko določeno dovoljeno strukturo vlaganj zbranih sredstev omejiti izpostavljenost sredstev večjim tveganjem.

Z dodeljevanjem davčnih olajšav za prispevke v dodatno pokojninsko zavarovanje bi znatni del razpoložljivih denarnih sredstev preusmerila iz potrošnje v varčevanje. Ker pri tem varčujemo za starost, to posledično pomeni dolgoročno varčevanje. Zbrana sredstva so ključni dejavnik pri razvoju kapitalskih trgov. Izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja so veliki vlagatelji v državne vrednostne papirje in v vrednostne papirje gospodarskih družb. Zato lahko prispevajo k hitrejši rasti bruto domačega proizvoda na prebivalca kot enega glavnih kazalnikov razvitosti gospodarstva. S tem se povečuje gospodarska rast, kar je največja prednost tega sistema, ki posledično vpliva na višji življenjski standard (Žnidaršič Kranjc 2000, str. 22-27).

Menim, da država premalo promovira dodatno pokojninsko zavarovanje in osvešča prebivalstvo, da bo pokojnina iz prvega stebra zadostovala le za najosnovnejše preživetje, ter posreduje javnosti stališča obojestranske koristi. Prepričljivejše bi morala predstavljati varnost

in donosnost premij prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ker imajo ljudje še vedno v spominu izkušnje s pooblaščenimi investicijskimi družbami in nastalo privatizacijsko vrzel, ki jo država z nadzornim mehanizmom ni znala obvladati.

2.10.2 CILJI VPLAČNIKOV PREMIJ

Prednosti delodajalca so:

- vplačane premije se z davčnega vidika štejejo za poslovni strošek;
- od vplačanih premij se ne plačujejo prispevki za socialno varnost;
- ob enaki bruto plači lahko podjetje pridobi oziroma obdrži kvalitetnejši kader;
- povečanje zvestobe podjetju, boljši odnos med zaposlenimi in delodajalci zaradi boljše finančne varnosti delavcev;
- v primeru, da je delodajalec (so)ustanovitelj ali delničar pokojninske družbe ali sklada, bo imel možnost vplivati na njihovo poslovanje, pri pokojninski družbi pa bo imel tudi pravico do udeležbe pri dobičku iz poslovanja družbe.

Cilji zaposlenih so:

- ohraniti življenjski standard po upokojitvi;
- varnost izplačevanja;
- maksimiranje vrednosti na njihovih osebnih varčevalnih računih;
- uveljavitev davčnih olajšav pri plačevanju premije;
- odložitev davčne obveznosti na čas po začetku prejemanja pokojnine;
- pridobiti neto davčne koristi; v obdobju po upokojitvi se predvideva, da bodo prejemki nižji kot v obdobju zaposlitve in zato se uvrstijo v nižji davčni razred kot v obdobju zaposlitve.

2.11 RAČUNSKI PRIMERI

Z računskimi primeri številčno prikazujem, kakšne so koristi oziroma izgube za posameznika, državo in podjetje pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju. Torej bom predstavila tri vidike: vidik posameznika, vidik države in vidik podjetja.

2.11.1 VIDIK POSAMEZNIKA

Z izračuni, prikazanimi v nadaljevanju, preverjam, ali je država ponudila dobro možnost za varčevanje glede na poslabšanje pogojev pri upokojevanju. Pri vidiku posameznika bom obravnavala najslabšo možnost, da mora posameznik varčevati sam, ker nima možnosti vključitve v kolektivno zavarovanje. Predpostavljam, da vplačuje najvišji znesek, ki še dovoljuje davčne ugodnosti.

Izpostavila bom primer zavarovanca in navedla predpostavke ter izračunala:

1. dodatno pokojninsko rento,
2. neto davčno korist in
3. neto prihodke.

Rezultate bom v tabelah zaokrožila na cela števila, pri izračunih bom upoštevala decimalke. Poudariti bi želela, da gre v vseh primerih za informativne izračune, ker temeljijo na predvidenih podatkih in predpostavkah.

Podatki o zavarovancu:

- moški;
- rojen 1. 6. 1979;
- začne delati po končani univerzi pri 25 letih;
- dela 40 let in pri tem doseže polno delovno dobo;
- umre pri 72 letih;
- prejema slovensko povprečno bruto plačo za mesec marec leta 2004, ki znaša 261.377,00 SIT (Uradni list RS, št. 56/2004);
- s prvim delovnim dnevom začne varčevati za dodatno pokojnino in neprekinjeno 40 let vsak mesec vplača na svoj osebni varčevalni račun.

V primeru bom predpostavila, da varčevalec varčuje nadaljnjih 40 let v okviru maksimalne mesečne bruto premije, kjer še veljajo davčne olajšave. Omejitev za vplačilo mesečne bruto premije, ki prinaša davčne ugodnosti, je 5,844 % bruto plače, kar v mojem konkretnem primeru znaša 15.275 SIT.

2.11.1.1 Informativni izračun dodatne pokojnine za konkretni primer na podlagi varčevanja v odprtem vzajemnem pokojninskem skladu (OVPS) Banke Koper, d.d.

Najprej je potrebno izračunati privarčevana sredstva za konkreten primer, kjer sem upoštevala:

- stalne cene;
- mesečna čista premija (vplačana premija zmanjšana za vstopne stroške v višini 3,00 % od vplačanega zneska);
- povprečna pričakovana letna stopnja neto donosa Sklada Banke Koper d.d. (odšteta upravljavška provizija in ostali stroški sklada): 6,1 %, ki je trenutno v Banki Koper plod predvidevanj glede na pretekla, današnja in bodoča dogajanja na kapitalnem trgu; za lažjo primerjavo sem pri obrestovanju in diskontiranju upoštevala vedno enako stopnjo donosa;
- zaradi lažje primerjave zneskov (danes in v prihodnosti) sem upoštevala realno donosnost, zato sem upoštevala inflacijo v višini 0 %.

Skupni privarčevani znesek sem pridobila s pomočjo obrestno obrestnega računa po naslednjih korakih:

1. Mesečni vplačani znesek je potrebno zmanjšati za vstopno provizijo (Banka Koper zaračunava 3 % vstopno provizijo od vplačanega zneska), da dobimo mesečno čisto premijo (v nadaljevanju premija), ki je osnova za pripisovanje donosov:

$$\text{mesečna čista premija} = \text{mesečni vplačani znesek} - (\text{vstopna provizija v odstotkih} * [1]$$

$$\text{mesečni vplačani znesek}) =$$

$$= 15.275 - (3 \% * 15.275) = 14.816,75 \text{ SIT}$$

2. Letno obrestno mero je potrebno spremeniti v mesečno obrestno mero, ker se donosi pripisujejo mesečno. Za način izračuna mesečne obrestne mere iz letne sem izbrala proporcionalen način, ker se ta pogosteje uporablja:

$$\text{mesečna obrestna mera } (r_m) = \frac{\text{letna_obrestna_mera}(r)}{\text{število_mesecev_v_letu}} = [2]$$

$$= \frac{0,061}{12} = 0,005083$$

3. Sledi izračun prihodnje vrednosti čistih premij z upoštevanjem predpostavke, da bodo čiste premije ves čas enake. V izračunu sem uporabila izraz premija namesto splošno znanega izraza anuiteta (A).

$$\text{prihodnja vrednost premij} = \text{premija} * \frac{(1 + r_m)^{\text{število_let} * \text{število_pripisov_v_letu}} - 1}{r_m} = [3]$$

$$= \text{premija} * \frac{(1 + r_m)^{n * m} - 1}{r_m} =$$

$$= 14.816,75 * \frac{(1 + 0,005083)^{40 * 12} - 1}{0,005083} = 30.320.456 \text{ SIT}$$

Moški, ki bo 40 let vsak mesec vplačeval po 15.275 SIT, bo na svojem osebem varčevalnem računu ob upokojitvi privarčeval 30.320.456 SIT.

Sedaj lahko preidem k informativnem izračunu dodatne starostne pokojnine, pri katerem upoštevam naslednje predpostavke:

- stalne cene;
- dodatna starostna pokojnina (dosmrtna dodatna renta);

- uporaba nemških rentnih tablic smrtnosti iz leta 1994 z upoštevanjem tabele korekcij starosti zavarovanca glede na spol in leto rojstva, ki jih uporablja Banka Koper;
- ponudnik rente (zavarovalnica) zaračunava variabilne mesečne stroške izplačevanja rente v višini 1 %;
- izstopna provizija od privarčevanih sredstev, pri Banki Koper, je ob rednem prenehanju v višini 0,35 %.

Ker so statistični podatki in predpostavke, ki so uporabljeni v tablicah smrtnosti, ki jih uporablja Banka Koper za izračun mesečne doživljenjske rente, že stari, in ob dejstvu, da se življenjska doba v Sloveniji iz leta v leto podaljšuje, je pričakovati, da izračunana pokojninska renta ne bo v taki višini, kot je izračunana danes, temveč malenkostno nižja.

Navajam izračun dodatne starostne pokojnine za zgoraj navedene podatke, pred tem izračunam odkupno vrednost vseh enot premoženja, privarčevani znesek je zmanjšan za izstopno provizijo. Dosludna starostna pokojnina bi se izplačevala mesečno od nastopa redne starostne upokojitve do smrti zavarovanca. Dodatni opisi nekaterih definicij in aktuarskih formul so v prilogi 1.

$$\begin{aligned} \text{OVEP} &= \text{prihodnja vrednost premij} - (\text{izstopna provizija v odstotkih} * \\ &\quad \text{prihodnja vrednost premij}) = \\ &= 30.320.456 - (0,35\% * 30.320.456) = \\ &= 30.214.334 \text{ SIT} \end{aligned} \quad [4]$$

$$\begin{aligned} B_d &= \frac{\text{OVEP} * (1 - \alpha)}{(1 + \beta_v) * \ddot{a}_{x+KS(d)}^{(12)}} - \frac{\beta_f}{1 + \beta_v} = \\ &= \frac{30.214.334 * (1 - 0)}{(1 + 0,01) * 171,78882} - \frac{0}{1 + 0,01} = 174.139 \text{ SIT} \end{aligned} \quad [5]$$

Pri čemer je:

B_d – dodatna starostna pokojnina

OVEP – odkupna vrednost vseh enot premoženja

α – začetni stroški nakupa rente

β_f – fiksni mesečni stroški izplačevanja rente

β_v – variabilni mesečni stroški izplačevanja rente

x – starost zavarovanca ob začetku prejemanja pokojninske rente

$\ddot{a}_x^{(12)}$ – dosmrtna renta v znesku ene enote mesečno za osebo staro x let

d – datum rojstva

KS(d) – korekcija starosti za osebo rojeno na dan d

Pri izračunu dosmrtnne rente v znesku ene enote mesečno za osebo, staro 25 let, sem uporabila podatke, ki so prikazani v prilogi 2. Najprej izračunam korelacijo starosti glede na datum rojstva zavarovanca in dobljeno številko odštejem od starosti pri upokojitvi. Nato pogledam v tabelo 3 v prilogi 2, iz katere odčitam faktor za odmero pokojnine na podlagi prej dobljenega rezultata.

Pri omenjenem donosu OVPS Banke Koper bo imel zavarovanec po informativnem izračunu 174.139 SIT dodatne pokojnine na mesec.

2.11.1.2 Informativni izračun neto davčne koristi

Posameznik vplača sam celoten znesek, zato uveljavlja davčno olajšavo v celotnem znesku. Če bi zavarovancu znesek plačalo podjetje, bi podjetje vplačilo upoštevalo kot davčno olajšavo. O neto davčni koristi govorimo, ker se v obdobju po upokojitvi predvideva, da bodo prejemki nižji kot v obdobju zaposlitve in zato se uvrstijo v nižji davčni razred kot v obdobju zaposlitve. Torej pri neto davčni koristi primerjamo manj plačano dohodnino s dohodnino, ki bi jo plačali od dodatne pokojnine. Srečujem se z vprašanjem, kakšna bo neto davčna korist pri mojem konkretnem primeru. Do rešitve lahko pridemo po sledečih korakih:

1. Najprej bom izračunala manj plačano dohodnino za vplačano premijo. Kako bo premija obdavčena, je odvisno od razreda v lestvici za obračun davka od osebnih prejemkov, kamor se uvrsti osnova za dohodnino. Ker ima zavarovanec osnovo za dohodnino 174.861 SIT (izračun osnove za dohodnino je prikazan v tab. 5 na str. 39), se del obdavči po 17 %, del po 35 % (lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov je prikazana v prilogi 5).

$$\begin{aligned} \text{manj plačana dohodnina v enem letu} &= \text{premija} * \text{število mesecev v letu} * 35\% = & [6] \\ &= 15.275 \text{ SIT} * 12 * 35\% = 64.154 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Manj plačana dohodnina zaradi premij bi na letni ravni znašala 64.154,46 SIT.

2. Dohodnina se poračuna enkrat na leto, zato bom pri obrestno obrestnem računu upoštevala letno stopnjo donosa in jo določila v isti višini kot pri prejšnjem primeru (6,1 %).

Prihodnjo vrednost manj plačane dohodnine (prepostavljam, da bodo zneski manj plačane dohodnine vsa leta enaki) na dan, ko zavarovanec začne prejemati dodatno pokojnino, izračunam po naslednjem obrestno obrestnem izračunu:

$$\text{prihodnja vrednost manj plačane dohodnine} = A * \frac{(1 + r_n)^n - 1}{r_n} = & [7]$$

$$= 64.154,46 * \frac{(1 + 0,061)^{40} - 1}{0,061} = 10.181.717 \text{ SIT}$$

Prihodnja vrednost manj plačane dohodnine bi čez 40 let znašala 10.181.717 SIT.

3. Znesek dodatne pokojnine znaša 174.139 SIT na mesec (izračunala sem ga po formuli 5). Sedanja vrednost vseh izplačil dodatnih pokojnin (v formuli sem uporabila izraz anuiteta (A) namesto izraza dodatna pokojnina) v 7 letih prejemanja pokojnine bom izračunala po naslednjem izračunu:

$$\begin{aligned} \text{vrednost vseh izplačil dod. pokojnin na dan upokojitve} &= A * \frac{1 - \frac{1}{(1 + r_m)^{n*m}}}{r_m} = & [8] \\ &= 174.139 * \frac{1 - \frac{1}{(1 + 0,005083)^{7*12}}}{0,005083} \\ &= 11.881.472 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Izračunana sedanja vrednost vseh izplačil dodatnih pokojnin v 7 letih prejemanja pokojnine znaša 11.881.472 SIT.

4. Predpostavljam, da bo po upokojitvi zavarovanec plačeval dohodnino od dodatne pokojnine po stopnji 17 %. Tak odstotek predpostavljam, ker je to po trenutno veljavnem Zakonu o dohodnini najnižja stopnja obdavčitve. Izračun davka od dodatne pokojnine je prikazan v naslednjem izračunu:

$$\begin{aligned} \text{davek od dodatnih pokojnin} &= \text{stopnja obdavčitve dodatnih pokojnin} * & [9] \\ &\quad \text{vrednost vseh izplačanih dodatnih pokojnin} = \\ &= 17 \% * 11.881.472 \text{ SIT} = 2.019.850 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Neto davčno korist izračunam na sledeči način:

$$\begin{aligned} \text{neto davčna korist} &= \text{vrednost manj plačane dohodnine} - \text{davek od dodatnih pokojnin} & [10] \\ &= 10.181.717 \text{ SIT} - 2.019.850 \text{ SIT} = 8.161.867 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Če pogledam z vidika razmerja med vrednostjo manj plačane dohodnine in davkom od dodatnih pokojnin, ugotovim, da je vrednost prihranjene dohodnine petkratnik davka od dodatnih pokojnin. Na podlagi dosedanjih izračunov lahko povzamem, da je prihranek dohodnine skoraj enak vrednosti vseh dodatnih pokojnin, preračunanih na dan upokojitve (v primeru, ko zavarovanec prejema dodatno pokojnino 7 let).

2.11.1.3 Informativni izračun neto prihodka

Vrednost vseh izplačil dodatnih pokojnin v 7 letih, diskontiranih na dan upokojitve, sem izračunala v primeru 2.11.1.2 s formulo 8 in znaša 11.881.472 SIT.

Vrednost vseh privarčevanih zneskov, obrestovanih na dan upokojitve, sem izračunala v primeru 2.11.1.1 s formulo 3 in znaša 30.320.456 SIT.

$$\begin{aligned} \text{neto prihodki} &= \text{vrednost vseh izplačil dodatnih pokojnin} - && [11] \\ &\quad \text{vrednost vseh privarčevanih sredstev} = \\ &= 11.881.472 \text{ SIT} - 30.320.456 \text{ SIT} = -18.438.984 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Neto prihodek posameznika je negativen in znaša 18.438.984 SIT, kar pomeni, da zavarovanec, ki živi 7 let po upokojitvi, ne izčrpa zneska, ki ga je privarčeval, temveč le dobro tretjino vplačanega zneska.

2.11.2 VIDIK DRŽAVE

V razvoj drugega stebra je država finančno posredno vpletena. Z dodeljevanjem davčnih olajšav za tovrstne pokojninske prispevke se zmanjša osnova za dohodnino in s tem se zmanjšajo tudi davčni prihodki. Še vedno uporabljamo iste podatke in predpostavke, le da posameznika poimenujemo delavec.

Za državo bom izračunala enako kot pri posamezniku:

1. neto davčno korist,
2. neto prihodek

2.11.2.1 Informativni izračun neto davčne koristi

V analizi bom prikazala dva različna primera:

1. PRIMER A: Premijo za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v celoti plačuje delodajalec. Znesek premije ne vpliva na bruto plačo, ker je premija strošek dela.
2. PRIMER B: Premijo za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v celoti plačuje delavec, in sicer iz povišice neto plače na račun povišanja bruto plače delavca, ki jo v celoti nameni za varčevanje za dodatno pokojninsko zavarovanje. Bruto plača se mu poviša v višini zneska maksimalne premije.

Za uvod v oba primera bom prikazala strukturo plače brez vključitve premije za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Strukturo izračuna plače sem povzela po obrazcih, ki so priloge 3, 4 in 5 tega diplomskega dela. V stroških dela so vključeni tudi drugi stroški, ki jih v prikaz nisem vključila, ker nimajo vpliva na sam izračun bruto plač.

Tabela 5: Obračun plače za osebo, ki prejema povprečno bruto plačo, za mesec marec leta 2004

STROŠKI DELA	313.391
- prispevki delodajalca na bruto plače (16,1 % od bruto plače)	42.082
- davek na izplačane plače (3,8 % od bruto plače)	9.932
BRUTO PLAČA	261.377
- prispevki delavca iz bruto plače (22,1 % od bruto plače)	57.764
- splošna davčna olajšava 11 % od povprečne bruto plače	28.751
= OSNOVA ZA DOHODNINO	174.861
- Akontacija dohodnine (prikazano v prilogi 5)	37.677
= NETO PLAČA	165.935

Vir: Lasten izračun na osnovi razgovora z vodjo finančnega sektorja Istrabenz plini, d.o.o., Koper, 2004.

1. PRIMER A:

Tabela 6: Prikaz stroškov dela in bruto plače za delavca, ki prejema slovensko povprečno bruto plačo in mu delodajalec v celoti plača premijo za prostovoljno dodatno zavarovanje

STROŠKI DELA	328.666
- plačilo premije delodajalec	15.275
- prispevki delodajalca na bruto plače (16,1 % od bruto plače)	42.082
- davek na izplačane plače (3,8 % od bruto plače)	9.932
BRUTO PLAČA	261.377
- prispevki delavca iz bruto plače (22,1 % od bruto plače)	57.764
- splošna davčna olajšava 11 % od povprečne bruto plače	28.751
= OSNOVA ZA DOHODNINO	174.861
- Akontacija dohodnine	37.677
= NETO PLAČA	165.935

Vir: Lastni izračun, 2004.

V tabeli je razvidno, da se v PRIMERU A povečajo le stroški dela za višino premije, medtem ko plačani prispevki, davek na izplačane plače in akontacija dohodnine ostanejo nespremenjeni, ker je premija za dodatno pokojninsko zavarovanje oproščena vseh teh plačil. Bruto plača ostane nespremenjena. Na zavarovančev osebni varčevalni račun podjetje nakaže premijo v bruto znesku 15.275 SIT.

Neto davčne koristi v tem primeru glede na prejšno tabelo (v kateri prikazujemo strukturo plače brez premije) ni oziroma država ni povečala davčnih prihodkov. Torej v kolikor se ne poveča bruto plača, se ne povečajo davčni prihodki.

2. PRIMER B

Takšno odločitev bi lahko podjetje sprejelo v primeru, ko ne more zbrati dovolj zaposlenih, ki bi se vključili v kolektivno zavarovanje. Zato jim poveča bruto osebni dohodek v višini maksimalne premije za dodatno pokojninsko zavarovanje. V mojem primeru se delavcu poveča bruto osebni dohodek za 15.275 SIT. Iz sklepa pri zadnji tabeli, ki se glasi, da v kolikor se poveča bruto plača, se povečajo davčni prihodki, lahko sklepam, da se bo višina davkov in prispevkov povišala. Izračunala bom, za koliko se poveča izplačilo osebnega dohodka (neto plača) in v kakšnem znesku bo povišanje davkov in prispevkov, ki se plačujejo državi. Predpostavila bom, da povečanje izplačila delavec nameni zgolj za premijo za dodatno pokojninsko zavarovanje.

Tabela 7: Obračun plače za osebo, ki prejema slovensko povprečno bruto plačo, za marec leta 2004 v primeru zvišanja bruto plače v višini prej omenjene maksimalne premije za dodatno pokojninsko zavarovanje (v SIT) in prikaz povečanja davkov in prispevkov

Razlika	Premijo plača delodajalec	Premijo plača delavec	Povečanje davkov in prispevkov
STOŠKI DELA	328.666	331.706	
- plačilo premije	15.275	0	
- prispevki delodajalca na bruto plače (16,1 % od bruto plače)	42.082	44.541	2.459
- davek na izplačane plače (3,8 % od bruto plače)	9.932	10.513	581
BRUTO PLAČA	261.377	276.652	
- prispevki delavca iz bruto plače (22,1 % od bruto plače)	57.764	61.140	3.376
- splošna davčna olajšava 11 % od povprečne bruto plače	28.751	28.751	
= OSNOVA ZA DOHODNINO (prikazano v prilogi 5)	174.861	186.761	
- akontacija dohodnine	37.677	41.842	4.165
= NETO PLAČA	165.935	173.670	
Znesek, ki ga mesečno vplačuje na osebni varčevalni račun	15.275	7.735	10.581

Vir: Lastni izračun, 2004.

Iz razpredelnice je razvidno, da se delavcu neto plača zviša za 7.735 SIT, država pa ima za 10.581 SIT več vplačanih davkov in prispevkov kot v PRIMERU A. Iz tega ugotavljam, da se država v PRIMERU A, ko delodajalec plačuje premijo na zavarovančev osebni račun, odpove davkom in prispevkom v višini 10.581 SIT.

2.11.2.2. Informativni izračun neto prihodka države

Nadaljevala bom s PRIMEROM A in PRIMEROM B, le da bom sedaj računala neto prihodek države.

1. PRIMER A:

Državni prihodki so davki od dodatnih pokojnin, diskontirani na dan upokojitve, ki sem jih izračunala v primeru 2.11.1.1 s formulo 9 in znašajo 2.019.850 SIT.

Državni odhodki so manj plačane dohodnine, obrestovane na dan upokojitve, ki sem jih izračunala v primeru 2.11.1.1 s formulo 7 in znašajo 10.181.717 SIT.

$$\begin{aligned} \text{neto prihodek države} &= \text{davčni prihodek} - \text{davčni odhodek} = & [12] \\ &= 2.019.850 \text{ SIT} - 10.181.717 \text{ SIT} = - 8.161.867 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Neto prihodek države je v prvem primeru krepko negativen in znaša $-8.161.867$ SIT, kar pomeni, da je državnih prihodkov le za eno petino državnih odhodkov.

2. PRIMER B:

V PRIMERU B moram državne prihodke in odhodke izračunati.

Državni prihodki so davki in prispevki, ki jih morata delavec in delodajalec plačevati v času zaposlitve, in davki od dodatnih pokojnin, diskontiranih na dan upokojitve. Državne prihodke sem izračunala po naslednjih dorakih:

1. Najprej bom izračunala koliko dobi država iz naslova davkov in prispevkov (za davke in prispevke sem uporabila kratico A kot anuiteta) v 40-tih letih na dan upokojitve:

$$\begin{aligned} \text{prihodnja vrednost oplemenitenih davkov in prispevkov} &= A * \frac{(1 + r_m)^{n*m} - 1}{r_m} = & [13] \\ &= 10.581 * \frac{(1 + 0,005083)^{12*40} - 1}{0,005083} = \\ &= 21.650.214 \text{ SIT} \end{aligned}$$

2. V drugem primeru sem predpostavljala, da varčuje v okviru dodatnega prostovoljnega zavarovanja v višini neto povišice plače, ki sem jo izračunala 7.735 SIT na mesec. Če enostavno sklepam, da je sedanja premija skoraj za polovico manjša od premije, ki jo omenjam že ves čas (15.275 SIT), potem država pobere za polovico manj davkov. Skupna vrednost davkov od dodatnih pokojnin, diskontiranih na dan upokojitve, po pregledu izračunov v primerih 2.11.1.1 s formulo 9, znaša 1.013.474 SIT.

Skupna vrednost davčnih prihodkov znes 22.663.688 SIT.

Davčni odhodki so manj plačane dohodnine. Sklepala bom enako kot v prejšnjem primeru, zato predvidevam, da bodo davčni odhodki po pregledu izračunov v primerih 2.11.1.1 s formulo 7 znašali 5.090.859 SIT.

$$\begin{aligned} \text{neto prihodek države} &= \text{državni prihodek} - \text{državni odhodek} = && [14] \\ &= 22.663.688 \text{ SIT} - 5.090.859 \text{ SIT} = 17.572.830 \text{ SIT} \end{aligned}$$

Neto prihodek države je v drugem primeru pozitiven in znaša 17.572.830 SIT, kar pomeni, da je državnih prihodkov skoraj za štirikratno vrednost državnih odhodkov.

2.11.3 VIDIK PODJETJA

V dosedanjih primerih sta bila prikazana vidik posameznika in vidik države. Odprt je še vidik podjetja. V praksi je redko, da vse plača delodajalec. Kljub vsem olajšavam, ki nam jih država ponuja, v sebi še vedno nimamo močnega prepričanja, da bi varčevali sami. Torej mora biti za podjetja neka vzpodbuda s strani države, na strani posameznika pa vzpodbuda s strani podjetja. V praksi se pojavljata dva primera, ko del premije plačuje delodajalec, del premije pa delavec. Primer, ko delodajalec plačuje premijo v celoti, t.j. 5,844 % bruto plače delavca, s tem, da se delavec odpove bruto plače v višini polovice od 5,844 % bruto plače, ni toliko poznan, vendar ima določene prednosti, zato ga bom primerjala z ostalimi tremi primeri. Za boljše celostno predstavo bom podala ekstremna primera, ko premijo plačuje le delodajalec oziroma le delavec.

Izhodišča za izračun predstavljajo osnovni podatki in predpostavke. V tabeli bom prikazala naslednje izračune:

- delodajalec plačuje premijo v celoti, t.j. 5,844 % bruto plače delavca, s tem, da se delavec odpove bruto plači v višini polovice od 5,844 % bruto plače;
- delodajalec plačuje 50 % od 5,844 % bruto plače delavca, 50 % možnega zneska plačuje delavec kot odtegljaj pri plači;
- premijo plača posameznik v celoti iz neto plače;
- premijo plača delodajalec v celoti.

V prvi tabeli (tabela 8) bom prikazala zneske na mesečni ravni, vendar ker se plačilo premije za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje upošteva kot olajšava pri letni napovedi dohodnine bom v naslednji tabeli (tabela 9) prilagodila zneske in prikaz za obračun dohodnine na letni ravni. Tudi pri teh tabelah sem upoštevala podatek slovenske povprečne bruto plače za mesec marec leta 2004, ki znaša 261.377,00 SIT.

Zaradi prikaza vpliva vplačanih premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja na obračun dohodnine na letni ravni sem pri tabeli 9 predpostavila:

- dohodek delavca predstavljajo le bruto mesečne plače;
- delavec nima vzdrževanih članov in s tem povezanih olajšav pri oddaji letne napovedi za dohodnino;
- delavec ne uveljavlja 3 % davčne olajšave pri dohodnini, katero dokazuje z računi;
- ker še ni znanega podatka o višini letne 11 % splošne davčne olajšave, sem predpostavila znesek 28.751 sit pomnožen z 12 meseci;
- bruto plača, prispevki in davki na plače se med letom ne spreminjajo;
- letno lestvico za obračun davka od osebnih prejemkov sem dobila tako, da sem mesečne zneske v tabeli 6 iz priloge 5 pomnožila z 12.

V tabeli 9 sem z odebeljenimi črkami označila polja, ki se upoštevajo pri izračunu osnove za dohodnino in ostalih izračunih za posameznika.

Tabela 8: Prikaz prihrankov in izgub delavca pri plačevanju premij pri različnih načinih plačevanja s strani delavca in delodajalca na mesečni ravni

	Delodajalec plačuje premijo od bruto plače delavca	Premijo plačuje 50 % delodajalec, 50 % delavec	prihranek delavca pri prispevkih in dohodnini v prvem primeru	prihranek delodajalca v prvem primeru	Delavec plača premijo v celoti	Delodajalec plača premijo v celoti
Prispevek delodajalca za premijo pr.dod.pok.zav.	14.382	7.637			0	15.274
STROŠKI DELA	295.078	321.029			321.029	321.029
- prispevki delodajalca na bruto plače (16,1 % od bruto plače)	39.623	42.082		2.459	42.082	42.082
- davek na izplačane plače (3,8 % od bruto plače)	9.352	9.932		580	9.932	9.932
BRUTO PLAČA	246.103	261.377			261.377	261.377
- prispevki delavca iz bruto plače (22,1 % od bruto plače)	54.389	57.764	3.375		57.764	57.764
♦ splošna davčna olajšava 11 % od povprečne bruto plače	28.751	28.751			28.751	28.751
♦ OSNOVA ZA DOHODNINO	162.963	174.861			174.861	174.861
- akontacija dohodnine ¹⁸	33.513	37.677	4.164		37.677	37.677
= NETO PLAČA	158.201	165.935			165.935	165.935
odtegljaj-LIMIT	0	7.637			15.274	0
izplačilo plače	158.201	158.298			150.660	165.935
prihranek			7.539	3.039		

Vir: Lastni izračuni, 2004.

¹⁸ Vplačila dohodnine med letom.

Tabela 9: Prikaz prihrankov in izgub delavca pri plačevanju premij pri različnih načinih plačevanja s strani delavca in delodajalca na letni ravni

	Delodajalec plačuje premijo od bruto plače delavca	Premijo plačuje 50 % delodajalec, 50 % delavec	prihranek delavca pri prispevkih in dohodnini v prvem primeru	prihranek delodajalca v prvem primeru	Delavec plača premijo v celoti	Delodajalec plača premijo v celoti
Prispevek delodajalca za premijo pr.dod.pok.zav.	172.584	91.644			0	172.584
STROŠKI DELA	3.540.936	3.852.348			3.852.348	3.852.348
- prispevki delodajalca na bruto plače (16,1 % od bruto plače)	475.476	504.984		29.508	504.984	504.984
- davek na izplačane plače (3,8 % od bruto plače)	112.224	119.184		6.960	119.184	119.184
BRUTO PLAČA	2.953.236	3.136.524			3.136.524	3.136.524
- prispevki delavca iz bruto plače (22,1 % od bruto plače)	652.668	693.168	40.500		693.168	693.168
- splošna davčna olajšava 11 % od povprečne bruto plače	345.012	345.012			345.012	345.012
- davčna olajšava za vplačane premije		91.644			183.288	
= OSNOVA ZA DOHODNINO LETNI RAVNI	1.955.556	2.006.700			1.915.056	2.098.344
LETNA OBVEZNOST PLAČILA DOHODNINE	402.159	420.059			387.984	452.134
akontacija dohodnine	402.159	452.124	49.965		452.124	452.124
manj plačana dohodnina (vračilo pri obračunu dohodnine)	0	32.064	- 32.064		64.150	
prihranek			58.401			
prihranek pri davku na dobiček				43.146		60.404
prihranek				79.614		

Vir: Lastni izračuni, 2004.

Primer, ko delodajalec plačuje premijo v celoti, t.j. 5,844 % bruto plače delavca, s tem, da se delavec odpove bruto plači v višini polovice od 5,844 % bruto plače, sem podrobneje primerjala s primerom, ko delodajalec plačuje 50 % od 5,844 % bruto plače delavca, 50 % možnega zneska pa plačuje delavec kot odtegljaj pri plači. Ugotovila sem, da delavec in delodajalec v prvem primeru ustvarjata prihodke. Delavec je relano prihranil 58.401 SIT. Prihranil je tudi delodajalec zaradi manj plačanih prispevkov in davka, in sicer 79.614 SIT na delavca. Ti zneski bi bili še večji, če bi imel delavec višjo bruto plačo zaradi višjih stopenj davkov, prispevkov in akontacijo dohodnine. Vsaka zamisel ima poleg dobrih strani tudi slabe. Delavec je na slabšem, ker se mu zmanjša osnova za pokojnino, bolniške odsotnosti, nadure in različne dodatke, kot so nočno delo, izmensko delo itd. Delodajalec pridobi dodatno delo, ker mora vsak mesec na novo izračunati bruto znesek za vsakega zaposlenega.

Če primerjam še zadnja dva primera s prvim primerom se opazi, da so zneski podobni kot v drugem primeru. ki sem ga prej primerjala s prvim primerom. Glede na tretji primer ima delodajalec in delavec v prvem primeru prav tako prihranek. Četrti primer za delodajalca ni tako slab, vendar delavcu bi bil prvi primer ugodnejši.

2.12 SAMOSTOJNI PODJETNIK IN DAVČNE OLAJŠAVE

Večinskim lastnikom podjetij oziroma tistim, ki imajo več kot 25 odstotni delež v gospodarski družbi, kamor sodijo tudi družbeniki in samostojni podjetniki, je država onemogočila vključitev v kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje, s čimer so prikrajšani za davčne olajšave. Določba je po svoje nelogična, saj odvrča delodajalce (samozaposlene), da zaposlene delavce vključijo v kolektivno zavarovanje. Pri tem so v neenakopravnem položaju vsa družinska in majhna podjetja, kjer so lastniki tudi delodajalci in zaposleni hkrati. Gre za velik del populacije, saj je v Sloveniji samozaposlenih oseb več kot 80.000, narašča tudi število manjših družinskih podjetij.

Po besedah Damjana Beliča iz Prve pokojninske družbe so večinski lastniki podjetij v začetku imeli možnost vključitve v kolektivno zavarovanje, a so jim jo s spremembo zakona vzeli. Stalno spreminjanje zakonodaje vnaša zmedo na trg in zmanjšuje zaupanje državljanov. Tega si pri tako občutljivem produktu, kot je pokojninsko varčevanje, ne bi smeli privoščiti.

Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve za samostojne podjetnike še iščejo primerne rešitve tudi na podlagi izkušenj v tujini. Le-ti imajo za sedaj na voljo le individualno dodatno pokojninsko zavarovanje in s tem le olajšavo pri plačilu dohodnine (Klapš, 2004, str. 201).

2.12.1 IZVZEM IZ OBVEZNEGA ZAVAROVANJA

Novejši zakon je prinesel še eno novost za samozaposlene, in sicer da lahko pri zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje uveljavijo izvzem iz obveznega zavarovanja, če dosejajo v določenem obdobju (6 mesecev) neznatne dohodke. Postopek za uveljavljanje

izvzema iz zavarovanja določi minister, pristojen za delo, po predhodnem mnenju ministra, pristojnega za finance (Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 2004). Pri tem nastane problem, ker tudi v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje ne more biti vključen.

2.13 SLABOSTI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Ključna slabost prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se kaže v slabši likvidnosti sredstev, ker zavarovanec ne more koristiti sredstev brez pogodbenih kazni oziroma vračila davčnih olajšav, dokler ne izpolnjuje pogojev za katero od veljavnih oblik upokojitve.

Zakonska ureditev naložbene politike povzroča nizko donosne naložbe, zato odvrča zavarovance, ki so bolj nagnjeni k tveganju in zahtevajo višji donos. Zakonodajalec je namreč največji dovoljeni delež delnic v premoženju skladov omejil na 30 odstotkov. Slednje pomeni, da bo v praksi ta delež, vsaj dokler skladi ne uspejo oblikovati zadostnih rezervacij oziroma skladov, dosegel še nižje številke in se bo gibal okoli 20 %. Hkrati je zakonodajalec predpisal tudi najnižjo letno donosnost – 40 % donosnosti dolgoročnih državnih obveznic, kar bo upravljalce premoženja samo po sebi odvrčalo od prevzemanja višjega tveganja, ki ga prinašajo naložbe v delniške papirje. Omenjeni predpis sicer sam po sebi pomeni ugodnost v zvezi z varnostjo za zavarovance, vendar pa hkrati pomeni nižjo donosnost, h kateri moramo prišteti še vse stroške upravljanja, ki jih letno obračunavajo upravjalci premoženja.

Potrebno je izpostaviti problem majhnosti in zaprtosti delniškega trga v Sloveniji. Ta problem bo odpadel oziroma se bo zmanjšal v trenutku, ko bodo izvajalci nalagali sredstva tudi v tujino. Če bo prihajalo do prevelikih emisij državnih obveznic, se bo najkakovostnejše varčevanje v smislu najbolj dolgoročnega varčevanja »recikliralo« v javni dolg.

V izredno težkem položaju so zaposleni, ki imajo v tem trenutku okrog deset let do upokojitve, ker ti ne morejo rešiti problemov do upokojitve, medtem ko jih mlajše generacije lahko. Ni bilo najdene prave rešitve za zaposlene v primeru, ko podjetje zaposluje v večini starejše ljudi in ne more izpolniti 51 % udeležnosti pri kolektivnem zavarovanju.

Izvajalci pokojninskih načrtov različno vrednotijo naložbe in izračunavajo donose ter stroške, kar delno onemogoča neposredno primerljivost. Osebno menim, da je z vidika zavarovancev najbolj primerno vrednotenje naložb do dospelja. To z drugimi besedami pomeni, da v mesecu, ko bo določena obveznica ali drug dolžniški vrednostni papir unovčen oziroma bo zapadel, ne bo vpliva na doseženi donos, ker je papir vrednoten 100 %. V primeru vrednotenja po tržnih cenah bo izplačilo vrednostnega papirja vplivalo na donos, saj se bo leta zniževal do zapadlosti obveznice, in sicer za odstotek med tržno in izplačano teoretično ceno, ki je 100 % (Gornjak, 2004, str. 58). Glede pripisovanja donosov in izračunavanja stroškov bi morala za vse veljati pravila, ki jih imajo vzajemni skladi.

Pokojninski načrti bodo v praksi lahko zaživel le v primeru, ko bodo njihovi oblikovalci in udeleženci natančno vedeli, kakšne so njihove obveznosti in pravice, ki izhajajo iz udeležbe.

K preglednosti in zaupanju v sistem bi lahko državna uprava veliko pripomogla že s tem, da bi bili podatki o številu zavarovancev in številu podjetji po posameznih pokojninskih družbah, skladih in zavarovalnicah javni. S strani davčne uprave gre za zaupne poslovne informacije, ki jih ne smejo posredovati naprej. Pri podatkih, pridobljenih s strani izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, je potrebno biti previden, kajti vsak lahko prikazuje svojo pristransko sliko.

2.14 PRIHODNOST 2. STEBRA

Uspešnost delovanja celotnega sistema starostnega zavarovanja je odvisna od pravega razmerja med javnimi in privatnimi pokojninskimi načrti, ki je usklajeno s stopnjo ekonomskega razvoja in možnostmi gospodarstva. Razvoj in razširjenost privatnih oblik zavarovanj je odvisna od obsega in velikodušnosti javnega sistema – visoke in lahko dosegljive pravice so preprečevale razvoj privatnih pokojninskih sistemov. Dejstvo je, da so prednosti dokladnega sistema hkrati slabosti naložbenega in obratno. Naložbeni sistem pri pokojninskem varčevanju spodbuja varčevanje in s tem pospešuje gospodarsko rast, medtem ko dokladni sistem pospešuje osebno porabo in s tem zavira dolgoročno varčevanje in gospodarsko rast. Država bo morala ugotoviti optimalno kombinacijo obeh sistemov.

Poudariti je treba, da kapitalski trgi niso zdravilo za neugodna demografska gibanja. Problem zaostruje vprašanje, kaj bo, če bodo nekoč generacije prodajalcev finančnega premoženja številčneje od generacij kupcev tega istega premoženja. Posebna težava je izračun zajamčene donosnosti, ki je vezan na obrestno mero državnih obveznic. Naj spomnim, da se v primeru, ko obrestna mera naraste, cena obveznic zniža in obratno. V drugi steber slovenskega pokojninskega sistema je torej vgrajena sistemska nestabilnost. Na višino pokojnin bo ugodno vplivala predvsem rast produktivnosti in odpravljanje strukturnih neskladij (brezposelnosti), kjer ima Slovenija še veliko priložnosti za izboljšanje. Ugodno bi vplival tudi večji naravni prirast ali pozitivne neto migracije.

Menim, da se bo delež zaposlenih z dodatnim pokojninskim zavarovanjem povečal in država bi lahko razmislila o uvedbi obveznih kolektivnih zavarovanj, kar povzroči vrsto sprememb v zakonodajni podlagi.

Vse vrste diskriminacij, med njimi tudi po spolu, so v evropskih državah prepovedane, kar je eden izmed temeljev pravne ureditve Evropske unije. Evropska unija je od leta 2000 sprejela več direktiv proti razlikovanju na vseh področjih, zdaj pa je na vrsti ta sporni predpis, s katerim naj bi odpravili uveljavljeno prakso zavarovalnic, da višino premij pri nekaterih vrstah zavarovanj (življenjskem, nezgodnem, dodatnem pokojninskem itd.) vežejo na spol zavarovancev. V mojem primeru bo to pomenilo, da bo ženska prejela isto dodatno pokojnino kot moški, če bosta oba imela isti privarčevani znesek in starost. Trenutno so

mesečne rente žensk približno 20 odstotkov nižje od mesečnih rent, ki jih prejema moški (Murko Keber, 2004, str. 68).

Na spletni strani Prve pokojninske družbe je bila objavljena primerjava slovenskega pokojninskega sistema z evropskim. Iz nje lahko razberemo prihodnjo smer razvoja prvega stebra (Žnidaršič Kranjc, 2003).

Tabela 10: Primerjava slovenskega pokojninskega sistema z evropskimi

	Slovenija pred pokojninsko reformo	Slovenija po pokojninski reformi	EU
Maksimalna odmera Državne pokojnine	85 %	72,50 %	40 do 50 %
leta, ki se upoštevajo za pokojninsko osnovo	10 let	18 let	20 let
Minimalna starost ob upokojitvi	53 let ženske 58 let moški	61 let ženske 63 let moški	65 let
	do 31. 12. 2002	postopno do leta 2020	

Vir: Dodatno pokojninsko zavarovanje, 2003.

V Sloveniji lahko glede staranje prebivalstva in nezavidljivo stanje pokojninske blagajne ter evropske pokojninske sisteme pričakujemo vsaj še eno do dve reformi, ki bosta le še zaostri pogoje upokojevanja in znižali vrednost pokojnine, ki nam bo pripadala (Odgovori na vprašanja, 2004).

Do 25. septembra 2005 bodo morale države članice EU uskladiti nacionalno zakonodajo. S tem se bodo poenotila pravila za poslovanje pokojninskih načrtov v državah članicah, omogočil prost pretok tako zaposlenih kot tudi upravljavcev pokojninskih načrtov med državami članicami in zagotovila visoka raven varnosti in učinkovitosti poslovanja shem za dodatno pokojninsko zavarovanje (Belič, 2003).

SKLEP

Vsak zaposlen, ki razmišlja o svoji upokojitvi, ne more mimo misli o svoji pokojnini. Dodatni razlog je tudi novi pokojninski zakon, ki je velik del odgovornosti za varnost po upokojitvi prenesel predvsem na posameznike. Zato je za poznavanje sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja pomembno, da se ve, katere pravice se lahko pridobijo in kdaj se lahko uveljavljajo.

Mimo je torej čas, ko je država poskrbela za našo bolj ali manj brezskrbno starost. Angažirali se bodo lahko tudi delodajalci, saj se v nove oblike zavarovanj lahko vključijo zaposleni preko podjetja, če le ponudi kakšen zanimiv pokojninski načrt in če je voljno plačevati premije za zaposlene. Možnosti za to obstajajo, saj delodajalec v tem primeru doseže znatno zmanjšanje davčne osnove. Enaka boniteta doleti tudi nas same, če se prostovoljno vključimo v eno od bodočih oblik dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja.

Pokojninski sistem v Sloveniji ureja Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki sloni na treh stebrih. Prvi steber predstavlja obvezno pokojninsko zavarovanje in zagotavlja sredstva za izplačilo pokojnin iz obveznega zavarovanja. Drugi steber pokojninskega zavarovanja je nujen in neizogiben ter predstavlja delno privatizacijo pokojninskega sistema. Razbremenjuje prvi steber in obveznosti države do izplačila pokojnin iz prvega stebra, vendar na drugi strani ponuja davčne olajšave pri plačilu premij. Posamezniku po upokojitvi omogoča izboljšati življenjski standard. Tretji steber tvorijo druge vrste varčevanj in zavarovanj, ki temeljijo na naložbenem sistemu financiranja.

V sistem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja se lahko vključijo vsi, ki so obvezno zavarovani, razen tistih, ki imajo vsaj 25 % lastniški delež družbe.

Uveljavitev zakona je torej za nami, pred nami pa je obdobje, v katerem bomo ugotovili, ali je zakon, ki je v času od prve do tretje obravnave doživel ogromno sprememb in ob katerem je bilo sklenjenih veliko kompromisov, tak, da bo omogočil dolgoročno vzdržnost sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter zagotovil ustrezno materialno varnost sedanjim in bodočim generacijam upokojencev.

Dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje je po moji oceni nujno za lepše življenje po upokojitvi. Projekcije za prihodnost niso najbolj vzpodbudne, saj se obetajo nove zaostritve pogojev upokojevanja, kar lahko sklepamo tudi iz trendov v Evropski uniji. Prepričana sem, da se vključitev v takšna zavarovanja izplača, saj z razmeroma majhnim vložkom lahko pridemo do razmeroma dobre pokojnine, kar sem prikazala tudi v računskih primerih.

LITERATURA

1. Belič Damjan: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v luči direktive 2003/41/EC. Pravna praksa, Ljubljana, 22(2003), 36/37, str. 11-13.
2. Belopavlovič Nataša: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Pravna praksa, Ljubljana, 17(1998), 18, str. 5-7.
3. Benedek David et al.: Zakaj in kako dolgoročno nalagati. Moje finance, Ljubljana, (1)2001,1, str. 21-34.
4. Bešter Helena: Pokojnine v tujini. Moje Finance, Ljubljana, (3)2003, 3, str. 10 –13.
5. Gornjak Mojca: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Kapital, Ljubljana, 14(2004), 332, str. 58 - 59.
6. Kalčič Miran: Vključitev v prostovoljno dodatno zavarovanje, ki ga izvaja pokojninska družba. Delavci in delodajalci, Ljubljana, 1(2001a), 3, str. 171-186.
7. Kalčič Miran: Oblikovanje pokojninskega načrta in vključitev zavarovancev v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Denar, Ljubljana, 11(2001b), 5, str. 15.
8. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – Smo res lahko zadovoljni? Finance - Objektiv, Ljubljana, 2004, 84, str. 17.
9. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – Na ministrstvu za delo so zadovoljni. Finance – Objektiv, Ljubljana, 2004, 84, str. 19.
10. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – Pokojninske družbe v zaostrenih razmerah. Finance (Objektiv), Ljubljana, 3.5.2004, str. 19.
11. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – Večinski lastniki še neenakopravni. Finance - Objektiv, Ljubljana, 2004, 84, str. 20.
12. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – Vzajemni pokojninski skladi vztrajajo. Finance - Objektiv, Ljubljana, 2004, 84, str. 20.
13. Klapš Srečko: Pokojninsko zavarovanje – KAD prejel prve premije za javne uslužbence. Finance - Objektiv, Ljubljana, 2004, 84, str. 21.
14. Kobal Urša: Pokojnine včeraj, danes, jutri? Priloga revije Naša žena, Ljubljana, 62(2002), 5, str. 3-10.
15. Krassnig Peter: Kako boste živeli po upokojitvi, je odvisno od vaših odločitev danes. Moje finance: vodnik za upravljanje osebnega premoženja, Ljubljana, 2(2002), 2, str. 36 –50.

16. Majnardi Tilen: Sodobna pokojnina: povsem zaupati državi ali samostojno varčevati že danes? *Moje finance: vodnik za upravljanje osebnega premoženja*, Ljubljana, 3(2003), 3, str. 4-9.
17. Mramor Dušan: *Poslovne finance: prosojnice predavanj*. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002, en zvezek, ločeno oštevilčenje.
18. Murko Keber Maruša: Enake premije za moške in za ženske. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 53(2004), 22, str. 68.
19. Novak Aleš: *Računovodstvo pokojninskih skladov*. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2003, str. 121 – 142.
20. Novak Aleš: *Slovenska pokojninska reforma*. Kranj : Moderna organizacija, 2002a, str. 206-217.
21. Novak Aleš: *Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje*. Organizacija, Kranj, 35(2002b), 5, str. 303-311.
22. Petrov Sabina: *Pokojninsko zavarovanje – Igralci bodo strnili svoje vrste*. *Finance (Objektiv)*, Ljubljana, 2004, 1, str. 18.
23. Petrov Sabina: *Pokojninsko zavarovanje – Zbrana premija se je okrepila za petino*. *Finance (Objektiv)*, Ljubljana, 2004, 84, str. 18.
24. Pirtovšek Srečko: *Pokojninska ura neusmiljeno tiktaka*. *Kapital*, Ljubljana, 11(2001), 271, str. 46-47.
25. Prijatelj Janez: *Pokojninsko in invalidsko zavarovanje 2000: Zakon z uvodnimi pojasnili in komentarji*. Ljubljana : Center Marketing International, 2000. 750 str.
26. Šešok Klemen: *Davčni vidik pokojninskih zavarovanj*. *Finance*, Ljubljana, 2001, 130, str. 7.
27. Šmajdek Urša et al.: *Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje – Dejstva, zgodovina in trendi*. *Kapital*, Ljubljana, 14(2004), 332, str. 59.
28. Štrovs Marko: *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarjem*. Lesce : Oziris, 2000. 682 str.
29. Tičar Luka: *Struktura slovenskega sistema prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja*. *Delavci in delodajalci*, Ljubljana, 1(2001), 3, str. 151-169.
30. Železnik Neva: *V pokoj bomo odhajali starejši – Kakšni so pogoji za starostno pokojnino? Naša žena*, Ljubljana, 64(2004), 4, str. 18-19.
31. Žnidaršič Kranjc Alenka: *Kako prevzeti odgovornost za lastno starost*. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 2000. 145 str.

32. Žnidaršič Kranjc Alenka: Kaj morate vedeti preden se zavarujete. Kapital, Ljubljana, 11(2001), 271, str. 42-43.
33. Žnidaršič Kranjc Alenka, Belič Damjan: Dodatno pokojninsko zavarovanje. Prva pokojninska družba d.d.. Produkcija: Studio Marketing/JWT, [URL: <http://www.prva.net/pdf/PPD2003Hr.pdf>], 2003.

VIRI

1. I. steber. [URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/I_steber.htm], 14.05.2004.
2. II. steber. [URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/II_steber.htm], 14.05.2004.
3. Davčne olajšave.
[URL: <http://www.mojdenar.com/ZAVAROVANJE/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina4.htm>], 24.5.2004.
4. Dodatna pokojninska zavarovanja.
[URL: <http://www.mojdenar.com/ZAVAROVANJE/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina1.htm>], 24.5.2004.
5. Gradivo anonimnega slovenskega podjetja (obračun davka za prispevke, obračun davka na izplačane plače), 15.6.2004.
6. Izvajalci dodatnih prostovoljnih pokojninskih zavarovanj.
[URL: <http://www.mojdenar.com/ZAVAROVANJE/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina3.htm>], 24.5.2004.
7. Lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov.
[URL: <http://www.sigov.si/durs/arhiv.php#20020206115536>], 27.5.2004.
8. Mirovanje zavarovanja. Maribor: Moja naložba, pokojninska družba d.d., [URL: <http://www.moja-nalozba.si/pok-kolektivni.html>], 12.4.2003.
9. Novosti na področju prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Davčni bilten, Ljubljana, Davčna uprava RS, 2002, 1-2, str. 15-16.
10. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.
[URL: <http://www.mojdenar.com/ZAVAROVANJE/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina2.htm>], 24.5.2004.
11. Odgovori na vprašanja.
[URL: <http://www.pokojninskad-a.si/pagea.asp?ParentPage=1&id=48>], Ljubljana: Pokojninska družba A d.d., 24.5.2004.

12. Plačevanje premij.
[URL:<http://www.mojdenar.com/ZAVAROVALNIŠTVO/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina4.htm>], 24.5.2004.
13. Pokojninska družba.
[URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/Zakonodaja/Pokojninska_druzba.htm], 14.05.2004.
14. Pokojninski načrt odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Banke Koper d.d.
Koper: Banka Koper d.d., 2001, 39 str.
15. Pokojninski načrti.
[URL:<http://www.mojdenar.com/ZAVAROVALNIŠTVO/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina3.htm>], 24.5.2004.
16. Pokojninski sklad za javne uslužbence.
[URL: <http://www.k-trend.si/svetovanje.asp?act=premozenjsko&poz=2>], 10.5.2004.
17. Predstavitveno gradivo Banke Koper d.d., 2001.
18. Predstavitveno gradivo Banke Koper d.d., 2004.
19. Prehodi med izvajalci pokojninskega zavarovanja.
[URL:<http://www.mojdenar.com/ZAVAROVALNIŠTVO/pokojnina/POKOJNINA.ASP?link=pokojnina8.htm>], 24.5.2004.
20. Prosojnice za vaje za poslovne finance, 2002/03.
21. Razgovor z g. Ban Andrejem, pomočnikom vodje službe za upravljanje z vzajemnimi skladi Banke Koper, junij 2004.
22. Razgovor z ga. Tanjo Petelin Petrinja, vodjo finančnega sektorja Istrabenz plini d.o.o. Koper, junij 2004.
23. Razlike med ponudniki dodatnega pokojninskega zavarovanja v drugem stebru.
[URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/Zakonodaja/Razlike_med_ponudniki.htm], 14.05.2004.
24. Razlike med posameznimi stebri.
[URL: http://www.prva.net/zakaj_pz-razlikestebri.asp], Prva pokojninska družba, 20.5.2004.
25. Razlogi za uvedbo drugega stebra.
[URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/Razlogi_za_IIsteber.htm], 14.05.2004.
26. Reforma pokojninskega in invalidskega zavarovanja.
[URL: <http://www.sigov.si/zmar/arhiv/izbor/2strinst/penz0997.html>], 1997.

27. Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja.
[URL: <http://klemenr.siol.net/vsm/datoteke/delovnopravo/SPIZ.doc>], 20.5.2004.
28. Sklad obrtnikov. 1999. Interno gradivo. Ljubljana: samozaložba.
29. Sklad obrtnikov 2000. Gradivo za 44. občni zbor Sklada za vzajemno pomoč Sklada obrtnikov. Ljubljana: samozaložba.
30. Uredba za valorizacijo. (Uradni list RS, št. 58/2000).
31. Vzajemni pokojninski sklad.
[URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/Zakonodaja/Vzajemni_pokojninski_sklad.htm], 14.05.2004.
32. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. (Uradni list RS, št. 72/2000, 124/2000, 109/01, 108/02, 63/03, 135/03, 20/04, 54/04, 56/04).
33. Znesek premij in znesek davčne olajšave za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. (Uradni list RS, št. 133/2003).

PRILOGE

Seznam prilog:

Priloga 1: Opis definicij in aktuarskih formul

Priloga 2: Tablice smrtnosti in faktorji za odmero pokojnine

Priloga 3: Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim

Priloga 4: Obračun davka na izplačane plače

Priloga 5: Lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov

Priloga 1: Opis definicij in aktuarskih formul

Tabela 1: Opis definicij in aktuarskih formul

<u>Definicija</u>	<u>Opis</u>
${}_0 p_x = 1$	
${}_{1/2} p_x = \sqrt[12]{p_x}$	<u>Verjetnost preživetja enega meseca za osebo staro x let (se znotraj leta starosti x ne spreminja)</u>
$\ddot{a}_x = \sum_{t=0}^{\omega} v^t {}_t p_x$	<u>Dosmrtna prenumerandna renta v znesku ene enote letno za osebo staro x let</u>
$\ddot{a}^{(12)}_x = \sum_{t=0}^{\omega} v^t {}_t p_x \left[1 + (v \cdot p_{x+t})^{1/12} + \dots + (v \cdot p_{x+t})^{11/12} \right]$	<u>Dosmrtna prenumerandna renta v znesku ene enote mesečno za osebo staro x let</u>
$\ddot{a}^{(12)}_{x:\overline{k} } = \sum_{t=0}^{k-1} v^t {}_t p_x \left[\frac{1 - (v \cdot p_{x+t})}{1 - (v \cdot p_{x+t})^{1/12}} \right] + \sum_{t=0}^{m-1} (v \cdot p_{x+k})^{t/12}$	<u>Začasna prenumerandna renta v znesku ene enote mesečno za osebo staro x let v trajanju k let in m mesecev</u>

Vir: Pokojninski načrt odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Banke Koper d.d., 2001, str. 31.

Priloga 2: Tablice smrtnosti in faktorji za odmero pokojnine

Tabela 2: Korekcije starosti po obdobjih rojstva

<u>Moški rojeni</u>		<u>Korekcija starosti</u>		<u>Ženske rojene</u>		<u>Korekcija starosti</u>
<u>od</u>	<u>do</u>	<u>KS(d)</u>		<u>Od</u>	<u>do</u>	<u>KS(d)</u>
01.01.1900	31.12.1906	7		01.01.1900	31.12.1902	6
01.01.1907	31.12.1910	6		01.01.1903	31.12.1907	5
01.01.1911	31.12.1913	5		01.01.1908	31.12.1930	4
01.01.1914	31.12.1920	4		01.01.1931	31.12.1938	3
01.01.1921	31.12.1934	3		01.01.1939	31.12.1945	2
01.01.1935	31.12.1943	2		01.01.1946	31.12.1951	1
01.01.1944	31.12.1951	1		01.01.1952	31.12.1957	0
01.01.1952	31.12.1958	0		01.01.1958	31.12.1963	-1
01.01.1959	31.12.1966	-1		01.01.1964	31.12.1968	-2
01.01.1967	31.12.1973	-2		01.01.1969	31.12.1974	-3
01.01.1974	31.12.1981	-3		01.01.1975	31.12.1978	-4
01.01.1982	31.12.1988	-4		01.01.1979	31.12.1983	-5
01.01.1989	31.12.1996	-5		01.01.1984	31.12.1987	-6
01.01.1997	31.12.2003	-6		01.01.1988	31.12.1991	-7
01.01.2004	31.12.2010	-7		01.01.1992	31.12.1996	-8
				01.01.1997	31.12.2000	-9
				01.01.2001	31.12.2004	-10
				01.01.2005	31.12.2009	-11
				01.01.2010	31.12.2010	-12

Vir: Pokojninski načrt odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Banke Koper d.d., 2001, str. 36

Tabela 3: Faktorji za odmero dodatne starostne rente

	Moški	Ženske
Starost (x)	faktor za odmero rente $\ddot{a}^{(12)}_x$	
58	194,22632	215,21470
59	190,73127	211,97080
60	187,14707	208,61057
61	183,46248	205,13062
62	179,67298	201,53285
63	175,77960	197,82042
64	171,78882	193,99469
65	167,71154	190,06047
66	163,56433	186,02467
67	159,36238	181,89357
68	155,10741	177,66972
69	150,79271	173,34777
70	146,41575	168,92124

Vir: Pokojninski načrt odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Banke Koper d.d., 2001, str. 37

Priloga 3: Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim

Zaradi tajnosti podaktov želi podjetje, ki mi je dalo prva dva obrazca, ostati anonimno.

Tabela 4: Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim

Obračun davka in prispevkov za pravne osebe za izplačila zaposlenim, razen "detaširanim" delavcem

REK - 1 (za davčne zavezance-pravne osebe)

(1) Naziv davčnega zavezanca - izplačevalca: Podjetje d.o.o.					(6) Davčna številka: 12565437
(2) Naslov: Pod skalco 3,1000 Ljubljana					Matična številka:
(3) Vrsta izplačila: Plača					(7) Transakcijski račun:
(4) Za mesec: maj					(8) Število zaposlenih: 5
(5) Datum izplačila: 15.6.2004					(9) Neto izplačilo: 849.604,09
A: OSNOVE ZA DAVEK IN PRISPEVKE DELOJEMALCEV					Zneski v SIT s stotini
Osnova I (osnova za prispevke)					
(10) a) plača in nadomestila plače - pravne osebe razen inv. podjetij					1.395.980,00
(11) b) plača in nadomestila plače -invalidska podjetja					
c) razlika od minimalne plače					
d) nadomestila plač, ki ne bremenijo pravnih oseb					
(12) Osnova II (osnova za prispevke od nadomestil po predpisih PIZ)					
(13) Osnova III (osnova za prispevke za neplačano odsotnost)					
(14) Osnova IV (osnova za davek od osebnih prejemkov)					943.293,61
(15) a) bonitete					
(16) b) stroški nad uredbo Vlade					
(17) Osnova V (osnova za prispevke od drugih osebnih prejemkov, razen za prispevke od regresa)					
Osnova V a) (osnova za davek od prejemkov pod osnovo V)					
Osnova V b) (osnova za prispevke od regresa)					
Osnova V c) (osnova za davek od regresa)					
Osnova V d) (osnova za prispevke od premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zav. po ZPIZ-1)					
Osnova V e) (osnova za davek od premij za prostovoljno dodatno pokojninsko zav. ZPIZ-1)					
B: OSNOVA ZA PRISPEVKE DELODAJALCEV					
Osnova VI (osnova za prispevke)					
(18) a) pravne osebe, razen invalidskih podjetij					1.395.980,00
(19) b) invalidska podjetja					
Osnova VI a) (osnova za prispevke za neplačano odsotnost)					
Osnova VI b) (osnova za prispevke od bonitet - nadomestila)					
Osnova VI c) (osnova za prisp. od premij za prost. dod. pok. zav. po ZPIZ-1 - nadomestila)					
(20) Davek od osebnih prejemkov					
Račun				Za plačilo	
01100-8441224825				237.864,30	
Prispevki za socialno varnost in drugi prispevki delojemalcev					
Naziv prispevka		Stopnja	Račun	Obračunani	Za plačilo
(21) 1. zdrav. zav.		6,36	01100-3000370762		88.784,33
(22) 2. pokoj. in inval. zav.		15,50	01100-2000014903		216.376,91
(23) 3. zaposlovanje		0,14	01100-1000076823		1.954,38
(24) 4. starševsko varstvo		0,10	01100-1000701794		1.395,99
(25) 5. PIZ(razlika do min. plače)		15,50	01100-2000014903		0,00
(26) 6. PIZ(nepl. odsotnost)		15,50	01100-2000014903		0,00
(27) SKUPAJ					308.511,59
Prispevki za socialno varnost in drugi prispevki delodajalcev					
Naziv prispevka		Stopnja	Račun	Obračunani	Za plačilo
(28) 1. zdrav. zav.		6,56	01100-3000160660		91.576,29
(29) 2. pokoj. in inval. zav.		8,85	01100-2000012866		123.544,23
(30) 3. zaposlovanje		0,06	01100-1000074786		837,59
(31) 4. starševsko varstvo		0,10	01100-1000700145		1.395,99
(32) 5. poškodbe pri delu		0,53	01100-3000167450		7.398,70
(33) 6.					
(34) 7.					
(35) SKUPAJ					224.752,80
(36) Osnova VII (osnova za prispevke za zavarovalno dobo s povečanjem)					
Povečanja		Stopnja	Račun	Osnova	Za plačilo
(37) 1. od 12 na 14 mesecev		4,20 %	01100-2001385998		
(38) 2. od 12 na 15 mesecev		6,25 %	01100-2001385998		
(39) 3. od 12 na 16 mesecev		8,40 %	01100-2001385998		
(40) 4. od 12 na 17 mesecev		10,55 %	01100-2001385998		
(41) 5. od 12 na 18 mesecev		12,60 %	01100-2001385998		
(42) SKUPAJ					
Dodatno pokojninsko zavarovanje po ZPIZ-1				št. zavarovancev	Vplačano
(43) Prispevek za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje					
(44) Premija za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje					
Datum					
		Žig	Podpis odgovorne osebe		

Vir: Anonimno slovensko podjetje, 2004.

Priloga 4: Obračun davka na izplačane plače

Tabela 5: Obračun davka na izplačane plače

Obračun davka na izplačane plače od 1.2.2003 do 28.2.2003

Naziv davčnega zavezanca: Podjetje d.o.o.

Naslov davčnega zavezanca: Pod skalco 3,1000 Ljubljana

Davčna številka: **12565437**

Matična številka:

Šifra dejavnosti:

Mesečna bruto plača zaposlenega				število zaposlenih (1)	znesek bruto plač vseh zaposlenih v razredu (2)	% davka (3)	znesek davka (2x3)
1	od	0,00	do 130.001,00	tolarjev		0	
2	od	130.001,00	do 400.001,00	tolarjev	5	3,8	53.047,24
3	od	400.001,00	do 750.001,00	tolarjev		7,8	
4	od	750.001,00	do 900.000.000,00	tolarjev		14,8	
Skupaj				5	1.395.980,00		53.047,24

Datum: 15.6.2004

Žig:

Podpis odgovorne osebe:

Vir: Anonimno slovensko podjetje, 2004.

Priloga 5: Lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov

Tabela 6: Lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov

če znaša osnova		znaša davek
od	do	
	130.688,50	17 %
130.688,50	261.377,00	22.217,00 +35%nad 130.688,50
261.377,00	392.065,50	67.958,00 +37%nad 261.377,00
392.065,50	522.754,00	116.312,80 +40%nad 392.065,50
522.754,00	784.131,00	168.588,20 +45%nad 522.754,00
784.131,00		286.207,80 +50%nad 784.131,00

Vir: Lestvica za obračun davka od osebnih prejemkov, 2004.

Upoštevajoč bruto plačo v RS marec 2004 v višini 261.377,00 SIT, se davek od osebnih prejemkov oziroma akontacija dohodnine izračuna na naslednji način:

$$17\% * 130.688,50 \text{ SIT} = 22.217 \text{ SIT}$$

$$35\% * (\text{osnova za dohodnino} - 130.388,50 \text{ SIT}) = 35\% * (174.861 \text{ SIT} - 130.688,50 \text{ SIT}) = \\ = 15.460 \text{ SIT}$$

Skupaj sešteto je 37. 677 SIT.

Upoštevajoč bruto plačo v višini 276.652,00 SIT, se davek od osebnih prejemkov oziroma akontacija dohodnine izračuna na naslednji način:

$$17\% * 130.688,50 \text{ SIT} = 22.217 \text{ SIT}$$

$$35\% * (\text{osnova za dohodnino} - 130.688,50 \text{ SIT}) = 35\% * (186.761 \text{ SIT} - 130.688,50 \text{ SIT}) = \\ = 19.625 \text{ SIT}$$

Skupaj sešteto je 41.842 SIT.